HIKAJAT PRANG SABI.

DOOR

H. T. DAMSTÉ.

In 1911 bestudeerde ik te Idi de Atjèhsche oorlogsletteren, vooral uit wat officieren-bestuurders ter Noordkust zoo vriendelijk waren mij toe te zenden van de papieren, buitgemaakt in schuilplaatsen of aan den lijve van wie zich nog verzetten.

Frisch studiemateriaal was het niet! Geschreven in Atjèhsch-Arabische karakters, veelal door onvaardige hand, met gebruikmaking van een soort roetwater als inkt, vies beduimd, besmeurd met sirih, en soms met bloed, wekten die paperassen geen liefde op 't eerste gezicht! maar mijn belangstelling hadden ze, en ik bevond dat zij die verdienden ook van anderen. Ik poogde die te wekken, eerst per dienstbrief, en toen via de pers. In het „Nieuwsblad voor het Gouvernement Atjèh en Onderhoorigheden” schreef ik in October, November en December 1911 een serie artikelen „Uit Atjèhsche Papieren”, waarop ik werd weggehaald uit Atjèh en uit die papieren, en overgeplaatst naar on-Atjèhsch Simaloer. Volgden in de Indische Gids van Mei en Juni 1912 „Atjèhsche Oorlogspapieren”, waarin ik, als eerst in het Atjèhkrantje, vertelde van wat er te lezen en te leeren viel uit een „Hikajat Prang Sabi”.

In de loop van 1924 ging die hikajat erg over de tong! Overval en moordaanslag, 't kwam alles van die hikajat! (Tegenwoordig komt het van kranke zinnen, maar nu en vroeger, 't is nooit van politieke beteekenis gelukkig!) Een kloppjacht werd georganiseerd, en, waar aangetroffen, werden de hikajat's geconfisqueerd en ten vure gedoemd. Op mijn verzoek werd een aantal veroordeelden van de brandstapel gered en mij toegezonden, en — ik herkende mijn oude vrienden! bij veel verschil was er ook veel sprekende gelijkenis met de hikajat, die ik, na ze te hebben beschreven, in 1912 aan Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje te Leiden had opgestuurd.

Ik besloot die hikajat te publiceeren, vernam dat ze met den

Atjèhschen boekenschat van Prof. Snouck mee naar de Leidsche Universiteits Bibliotheek was verhuisd, en daar vond ik het handschrift terug. Maar ook trof ik daar aan een bundel „Extracten uit verschillende handschriften, medegebracht door G. C. E. van Daalen van excursies in het Gajöland”, en daaronder was een door den Gajöschen schrijver Njaq Poetéh keurig afgeschreven Hikajat prang sabi van dertig bladzijden Atjèhsch schrift.

De duidelijkheid en beknoptheid verlokten mij om dit handschrift te kiezen ter publiceering. De pakkende voorbeelden, welke andere hikajat's, behandelend de zelfde stof, veelal bevatten, worden er in gemist, maar de goede leer is er aanwezig, en die leer is leerzaam! Het einde is abrupt, wat in een extract niet hoeft te verwonderen, en vooral niet in een extract van een hikajat-soort, waarvan gaaf afgeronde, behoorlijk afgesloten exemplaren met een lampje zijn te zoeken.

Volge dan die hikajat met er naast de Hollandsche vertaling. Maar vooraf ga mijn dank aan Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel, die mij de bronnen noemde waaruit de Atjèhsche dichter zijn Arabische citaten putte — ik neem de aanhalingen uit Kōeran-verzen in den Atjèhschen tekst niet over! — en aan Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, die mij van zijn kostbaren tijd de volle maat gaf om mij op te helderen wat mij niet klaar was in den Atjèhschen tekst of in het verband daarvan met de Arabische citaten en die ten slotte nog de goedheid had over de schoone proef zijn scherpen blik te laten gaan en eenige correcties daarin aan te brengen.

HIKAJAT PRANG SABI.

In naam van Allah, den genadige en barmhartige!

Gode zij lof, prijzing richt ik tot den Heer, en daarna roep ik in Gods zegen over den profeet. Zulks geschied zijnde voor wat betreft den profeet, doe ik dat over diens familie en vrienden. Dit is een hikajat over het voeren van den heiligen krijg. Er is gelast oorlog te voeren langs den weg Allahs; het is de order van den zeer reinen God. Het woord des Heeren in den Koeran is klaar en duidelijk o mijn broeders: „*God heeft gekocht leven en goed van de geloovigen. Het paradijs is de prijs daarvoor. Zij zullen strijden, dooden hun vijanden, vallen onder hun slagen; de beloften die hun zijn gedaan in Mozaïsche wet, Evangelie en Koeran, zullen in vervulling gaan; want wie is getrouwer aan zijn verbintenis dan God? Verheugt U over uw pact; dit is het zegel van uw geluk.*”

5. Denkt o geloovigen aan het woord des Heeren mijn! De ordening van God, den Heer aller werelden, is, dat hij heeft gekocht de geloovigen om hen te laten bevechten de ongeloovigen. Niet kocht Hij hen om hen den eeredienst te doen verrichten, en niet terzake hunner kostwinning langs den weg des gewins; de geloovigen heeft hij in hun geheel gekocht, — denkt eens broeders die tot heil bestemd zijt! inderdaad werden door Hem gekocht én goed én ziel, dat men die zou inleveren tot den heiligen krijg.
10. Hij kocht die buitensporig duur: tot den prijs van het zeer hooge paradijs. Verheugt u! weest wel zeer blijde! méér dan waar gij recht op hebt geeft de Heer! Daar in den Koeran staat het duidelijk, dat naar het woord des Heeren aldus is het verbond. Buiten den Heer o broeders, is niemand in staat tot prestaties als naar dat contract. Hij gebruikte het woord "in" ter versterking, opdat men zou weten dat het echt was o broeders mijn.

15. 'òh lheuëh ajat neupeugah neublòë — mèë tjò^s adòë taprang
[kaphé
nakeu mèë tjò^s keu beuneulòë — poemadika dròë
peuseunang até
tameu^soengki hankeu na mèë — soerat dilèë rata ka neubri
'òh lheuëh neublòë neubòh ngòn soerat — lam lhèë teumpat
[taurat indji
teuma geunab lhèë ngòn koeroe^san — sinan haj abang
[soerat neubri
20. na kòng até bè^s teudjalò^s — na gadòh tjò^s keu tan peumbri
lòm na tatém poeboeët soeròh — tadja^s prang moesòh kaphé
[badoesi ¹⁾
meung na prèh-prèh teuseulém dròë — ba^s meukeusoet blòë
[boenòë ka djandji
meung han tadjò^s njang ka neublòë — meuhat doedòë
[sé^ssa neubri
meusé peureuman lam koeroe^san — ngò lòn bajan wahé ahi
(*Kocran IX : 39*)
25. njan peureuman wahé teungkoe — sòë na nabsoe bè^s lé lanti
neubri sé^ssa njang peudéh that — ingat ba^s that haj bòh até
meung han soenggòh ba^s tamoeprang — doedòë haj abang
[adeuëb neubri
neubri badaj oereuëng la^sén — ingat pòlém jòh gòh neubri
njang hana tjhén njawòng ngòn areuta — njankeu badaj
[la^sén neubri
30. han tjit teudoeë^s boeët pòt'alah — doempat moedah printaìh rabi
beuthat tadoeë^s doem geutanjòë — la^sén na sòë badaj neubri
pò geutanjòë kèëwasaneu that — djeuët barangpat neujoeë
[pòh kaphé
dalam koeroe^san tjit neupeugah — meusé kisah aseuhab oel fil
jòh masa njan wahé abang — gòh njata trang pangolèë nabi

¹⁾ Over badoesi, madjoesi, maréchaussée zie Snouck Hurgronje, *De Atjèhers*, deel II p. 122, noot (1).

15. Is het na het vers, waarin Hij zegt te koop, gepast te wantrouwen, broeders, dat ge moet beoorlogen de ongeloovigen? gaat het aan, verdenking te koesteren tegen den koop? zich als vrij te willen gedragen en naar zijn genoegen te willen handelen? Zoo ge contractbreuk wilt plegen, — dat gaat niet! een geschrift heeft God vroeger een iegelijk verstrekt! na den koop heeft Hij dien te boek gesteld op drie plaatsen: in de Mozaïsche wet, het Evangelie, en, het drietal completeerend, den Kōeran; daar o broeders heeft Hij de brieven gegeven,
20. opdat sterk zij het harte en vrij van argwaan; opdat wijke de verdenking dat er geen schenking zou zijn; en ook opdat men zal willen handelen naar het gebod, en gaan oorlogen tegen de vijanden, de ongeloovigen van het ras der maréchaussée-vuur-aanbidders. ¹⁾ Ingeval van uitstel van onderwerping aan de bedoeling van den koop welke zoo juist was overeengekomen, zoo men niet levert wat God gekocht heeft, — stellig zal Hij later straffen opleggen naar het woord in den Kōeran. Luistert, dat ik het u verklare o mijn broeders: „*Zoo gij niet ten strijde trekt, zal God u streng straffen: Hij zal een ander volk stellen in uw plaats, en gij zult niets tegen Hem vermogen, want Zijn macht is eindeloos.*”
25. Dat is het woord Gods o teungkoe's, wie verlangt wachte niet langer! God legt fel pijnende straffen op, denkt daar wèl aan o hartevrucht! Zoo ge geen ernst maakt van het oorlogswerk, bezoekt Hij u later met helsche folteringen, en Hij stelt een ander te uwer vervanging. Bedenkt dat broeder, vóór Hij u bezoekt! Iemand die niet geeft om leven en goed, dàt is de vervanger dien Hij stelt.
30. De werken van onzen Heer God blijven toch niet liggen! alom gaat gemakkelijk het bestel des Heeren. Al is het dat wij allen er bij gaan neerzitten, — er zijn anderen die Hij in onze plaats kan stellen. Onze Heer is zeer machtig, Hij vermag op elke plaats te doen dooden de ongeloovigen. Ook in den Kōeran zegt Hij dat, als in het verhaal van de lieden van den olifant: Toenmaals o broeders, was nog niet in het licht getreden onze meester de profeet;

35. hij bevond zich nog in den moederschoot, maar in dat jaar o teungkoe's manifesteerde zich de godsgezant. De ongeloofigen verzochten den inwoners van Mekka, te slechten des Heeren ka'bah. De stedelingen waren allen bevreesd; niet één weerstond de ongeloofigen! Dat o heeren moogt ge toch onthouden! vergeet niet zoo zeer den heiligen oorlog! De regenvogels werden toen door God aan het werk gezet, en geesten verjoegen de ongehoorzame ongeloofigen;
40. zij gooiden hen met steenen als erwten, en de ongeloofigen werden verstrooid over alle landen; de ongeloofigen rustten in een veld, geheeten het dal Mohassir. Alle ongeloofigen kwamen om, op één na, die terugkeerde. Zoo was er tenminste iemand om het oorlogsnieuws te melden bij terugkomst in het land: Nadat hij had uitverteld, ging ook hij door Allah's genade dood.
45. Trekt daar leering uit o broeders, dat het niet zij dat niemand de ongeloofigen wil bestrijden! Trekt daar leering uit o teungkoe's, dat ge uw verlangen niet stelt op deze wereld! Luistert niet slechts met de ooren, laat het uw hart zijn dat het aanvaardt! Zoo wij niet willen, laat God het anderen doen. Wat noemen wij ons 's Heeren slaven? — van Zijn bevelen trekken wij ons niets aan!
50. Wat noemen wij ons Mohammed's gemeente? — met de ongeloofigen laten wij ons in! Wij willen wel gaan koopen en handeldrijven, wij willen wel der ongeloofigen handen vatten, en wij vertrouwen wat zij zeggen, evenals wij ook aannemen wat zij schenken. Allah, Allah o teungkoe's, wat aangaat die lust naar de gecultiveerde streken, weest toch gedachtig aan onzen Heer God, en stel niet zoo uw genoegten in de wereld!
55. Is het na het vers waarin Hij zegt te koopen, betamelijk te twifelen broeders, of wij hebben te vechten tegen de ongeloofigen? Gaat het aan te twifelen aan den koop? te doen als ware men vrij en naar zijn genoegten te handelen? Zoo ge zegt dat aldus uw begeerten niet zijn, gaat ge dan toch niet uit alle macht vechten tegen de kafirs? Moogt gij er aan denken o broeders! vergeet niet den last van den Heere mijn! Wanneer Hij u vraagt, hoe zult ge dan antwoorden? waarom verbergt ge ten slotte het bevel?

60. 'òh geudjō^s adeuëb keu peunoelang — tòh pakri ban
 [djaweuëb tabri
 beuta^singat wahé adöc — bandoem geutanjòc tawöc ba^s rabi
 hadih nabi djinöc lôn böh — bè^s meutanggöh dja^s prang sabi
¹⁾ — ma^sna haj teungkoe lôn peugah kri
 oereuëng na kèewasa djimeutanggöh — hankeu na röh sajang
 [geubri
65. njang mèc keudjih tapeutaköt — mèc geudhöt-dhöt
 [baranggakri
 mèc geuböh djih didalam hat — na teu^singat wahé ahi
 jöh gòh keunòng adeuëb ba^s toeböh — bè^s meutanggöh
 [dja^s prang sabi
 tatjoeba piké haj teungkoe bëh — na djeuët tanggöh soeröh rabi
 meunjò ka é^s djeuët tameutanggöh — tjoeba tji 'òh tröih
 [malakoej mawöt
70. geudja^s tjò^s njawòng soeröh toehan — tatjoeba tham geutém
 [lanti
 beutapoeboeët haj teungkoe bëh — bè^s lé tanggöh ba^s soeröh
 [rabi
 lòm jöh gòh geubri badaj — bè^s meunjeusaj doedöc haj ahi
 rieuë^s di la^söt meugoentjang-goentjang — bandoem
 [meuriwang oe binèh pasi
 geusangka é^s djlaïh niba^s toehan — han geumoeporang niba^s
 [sabi
75. njöc lòm tangò peureuman toehan — dalam koeroe^san bandoem
 [haj ahi
 (Koe^sran IX : 24) — neupeu^singat moe^smin bè^s lé lanti
 meukeusoet ba^s ajat fatarabasoe — prèh haj teungkoe njang
 [han prang kaphé
 meung neujoeë prèh nakeu balaïh — salah teulaïh teu haj ahi
 'òh neujoeë prèh njang seuneugöt — tamita ròt djlaïh ngòn
 [rabi

¹⁾ Hier staan woorden die als Arabisch bedoeld zijn, maar waarvan de zin niet is te vatten.

60. Wanneer Hij u martelingen aandoet tot vergelding, wat antwoord zult ge dan geven? Laat ons toch bedenken o broeders, wij allen keeren terug tot den Heere mijn. De overlevering des profets citeer ik nu, dat ge niet zult uitstellen te gaan strijden: den zin o teungkoe's zal ik u verklaren. Valide mannen die uitstel vragen, zij verdienen niet dat men medelijden met hen heeft!
65. wat hun past is dat men hen bang maakt; men moet tegen hen snauwen op alle mogelijke wijzen; zij verdienen te worden gezet in de gevangenis; men moge daaraan denken o mijn broeders! terwijl de folteringen het lichaam nog niet raken, moet ge niet uitstellen te gaan strijden. Denkt toch eens even aan, teungkoe's, mag men uitstellen te voldoen aan 's Heeren gebod?
70. als het aangaat om uit te stellen, probeert dat dan eens wanneer komt de doodsengel, wanneer hij komt nemen de ziel naar 's Heeren last, poogt hem dan te weerstaan, of hij dan wil wachten! Handelt toch teungkoe's! stelt toch niet langer uit de nakoming van 's Heeren bevel! Nòg is er geen vervanger gesteld! Laat het u niet berouwen later, o mijn broeders! De brekers op zee zijn in stage schudding, en alle rollen zij terug naar het strand. Men waant een geëffende rekening te kunnen hebben met den Heer, zonder dat men oorlogt op Zijn weg!
75. Hoort nu nog dit Godswoord, — 't is alles uit den Kōeran o mijn broeders! „Zoo uw vaders, uw kinderen, uw broeders, uw vrouwen, uw verwanten, de rijkdommen die gij hebt verworven, de handel waarvan gij den tenietgang vreest, uw geliefde woonverblijven, meer macht hebben over uw harten dan God, zijn gezant en de heilige oorlog, — wacht dan het oordeel van den zeer Hooge. Hij is niet de gids van de plichtverzakkers”. God waarschuwt de geloovigen, niet langer te wachten. De bedoeling van het „Fatarabasoe” is: Wacht o teungkoe's die niet vechten tegen de ongelooovigen! Dat God zegt te wachten, is, dat er is vergelding. Uw schuld zal u rouwen o mijn broeders! Waar Hij zegt te wachten, is het maar het beste, dat wij zoeken een weg om het in het reine te brengen met God.

80. njang na leumah ròt djeuneulaïh — riwang pantaïh ba^s
 [prang sabi
 bè^s meulalè le areuta — tamita laba djeuët keuroegi
 aneu^s ngòn djoedò bè^s tatjhén sajang — tië^s oe blakang
 [wahé ahi
 bè^skeu tagaséh keukirabat — keurakan sabat njang han
 [prang kaphé
 lòm bè^s taweuëh keuteumpat djròh — bahlé gadòh beuthat
 [meuligi
85. barangapeuë bè^skeu tatjhén — tjit na la^sén doedòë toehan
 [bri
 beutapeuséb nabi ngòn toehan — lhèë sikarang ngòn prang
 [sabi
 peuë njang gadòh toehan gantòë — oeròë doedòë la^sén neubri
 meunan bangòn di oereuëng dilèë — hana padèë geuprang kaphé
 barangdoem tagaséh la^sén ba^s toehan — si^sat han djan ka
 [hana lé
90. kadang-kadang teungòh gala^s — kakeu rintha^s haj bòh até
 gòtkeu tabòih jòh gòh that wewèh — tatië^s beulheuëh bè^s
 [tatjhén lé
 meung that tagaséh njang reudjang gadòh — atéteu reulòih
 [‘òh tò^s hat saré
 meunjò meunan wahé teungkoe — tië^s ba^s ladjoe bè^s
 [taweuëh lé
 meudheuën-dheuën oeròë doedòë — toehan gantòë peuë
 [njang tan lé
95. tjit that kaja pò gata sidròë — é^s neugantòë la^sén neubri
 tangò lòn peugah haba djameun — sidròë oereuëng geudja^s
 [ba^s nabi
 geudja^s tanjòng kri pahla moeprang — ba^s djoendjoengan
 [rasoej rabi
 peuë beunalaïh geudja^s tanjòng — oelòn bingòng that
 [han sakri
 haj pangolèë raşoelölöh — peuë neubalaïh keu oereuëng
 [prang kaphé

80. De zichtbare weg ter vereffening is: fluks zich te wenden tot den heiligen oorlog. Streeft niet naar veel rijkdommen: ge zoekt winst, maar het loopt uit op verlies. Min kroost en wederhelft niet, werp dat alles achter u, o mijn broeders. Ge moet niet houden van verwanten en van makkers en vrienden die niet strijden tegen de ongeloovigen. Ook moet ge niet geven om een mooi huis! laat het verdwijnen, al is het ook een paleis.
85. Hecht u aan niemendal! immers geeft de Heer later andere waarden?! Schenk voldoening aan den profeet en aan God, een trits vormend met den heiligen oorlog. Wat teloor gaat, de Heer vervangt het; later replaceert Hij dat. Zoo staat het: de menschen van vroeger — zonder ophouden streden zij tegen de ongeloovigen. Al wat men mint buiten God, — in minder dan geen tijd is het weg.
90. Soms midden in de vreugde erover wordt het weggerukt o hartevrucht. Beter is het zich van de dingen te ontdoen vóór men er zich te sterk aan is gaan hechten; men werpe ze van zich en geve er niet meer om. Mint ge te zeer wat snel ver gaat, dan breekt uw hart wanneer het einde daar is. Waar het zoo gesteld is, moet ge het van u werpen fluks, opdat ge niet meer lijdt. Met vertakkingen zal later de Heer vergoeden wat ge niet meer hebt.
95. Immers, zeer rijk is uw meester alleen. Hij is bij machte te vergoeden en te vervangen. Luistert, dat ik u vertelle een oud verhaal. Iemand ging tot den profeet; hij ging informeerden naar het loon voor het oorlogen, bij des Heeren geëerden gezant; wat de vergelding was ging hij vragen: „Ik ben zoo schrikkelijk suf, o meester godsgezant! waarmee vergeldt God de strijders tegen de ongeloovigen?

100. peuëkeu neubri oeròë doedòë — oelé pò dròë rabōn djali
 teuma neuseu^sōt rasoelōlah — tjeuroega that loeaïh doedòë
 [toehan bri
 njan beunalaïh pajah tamoeprang — lòm neupoelang boediadari
 boediadari roepa tjeudaïh — sōbeuhan alah maha soetji
 doem teudoeë^s-doeë^s dalam meuligòë — prèh trōih lakòë
 [malam hari
105. doem teudoeë^s dibabah pintō — djiprèh-prèh djoedō
 [keunan kombali
 neubri tjeuroega oelé toehan — loeaïh lintang ban langèt boemi
^sòh geudeungò nabi kheun meunan — hana padan até beureuhi
 limòng nam aneu^s chòreuma geureugam — seuleusòë han
 [djan ka geubòih lé
 han djan abéh chòreuma geupadjōh — ladjoe geublōh
 [geuprang kaphé
110. sarōng peudeuëng geutië^s oelikōt — hana geutakōt weuëh
 [keu maté
 njandoem soenggōh jakin geu that — tan na hadjat njan
 [keu wòë lé
 na padoem tréb didalam prang — moeda seudang ka tjahit lé
 njankeu haj pò beuta^singat — sakét mangat ka lōn peuri
 atra tjit ka tatoepeuë keudròë — meudoem lōn peugòë
 [haj bòh até
115. njandoem di gòb masa dilèë — han é^s djitipèë ngòn djitaki
 han é^s djitipèë oelé tjèëtan — kòng that keu iman alah
 [ngòn nabi
 njòë tangò lòm peureuman toehan — dalam koeroe^san tjit
 [haj ahi
 peureuman toehan hana peudòë — hana sidròë tém pseudoeli
 (K^oeran II : 210)
 teuma peungeuïh tjeuroega that éndah — meungnjò tan
 [pajah na njeum han meukri

100. wat schenkt later onze Heer, de uitstekende God?" De godsgezant antwoordde: „Het zeer ruime paradijs schenkt de Heer later; dát is de belooning voor de inspanning van uw vechten. Daarenboven schenkt hij hemelprinsessen, boediadari's van schoon uiterlijk. Gode zij lof! van de hoogste reinheid zijn zij. Allen zitten in het paleis, wachtend op de komst van den gemaal, nacht en dag.
105. Zij zitten bij de deuropening en wachten maar al op den gemaal die daar zal thuiskomen. Het paradijs geeft de Heer, wijd en breed als hemel en aarde." Hoorende die woorden van den profeet, werd het harte wel onzegbaar verlangend. Vijf, zes dadels die hij in de vuist hield, wierp hij meteen weg; hij gunde zich geen tijd de dadels geheel op te eten, doch begaf zich meteen in den strijd tegen de ongelooovigen;
110. de zwaardschede wierp hij achter zich; hij vreesde niet; hij verlangde naar den dood; zoo oprecht was zijn ijver, dat hij niet bedoelde nog terug te keeren. Eenigen tijd was hij in den oorlog, en — de schoone jonkman was geloofsgetuige geworden. Dát mijne heeren moogt ge onthouden! voor's en tegen's heb ik doen uitkomen; maar zelf weet gij het immers al wel! het is maar dat ik het opwek o hartevrucht!
115. Zóóveel deden de menschen van vroeger tijd! zij waren niet te bedriegen en te verstrikken, de duivel vermocht hen niet te verschalken, zeer sterk was hun geloof in God en den profeet. Hoort nu nog eens een Godswoord, mede uit den Kōeran o mijn broeders. 's Heeren woord kent geen opschorting; toch, — niemand die er zich aan stoort. „*Meent gij het paradijs binnen te gaan, zonder de beproevingen te hebben geleden welke uw vaders ondergingen? Rampspoed bezocht hen; zij proefden zijn angsten tot op den tijd toen hun apostel en zij die zijn geloof hadden uitriepen: Wanneer zal ons geworden de steun des Heeren? Is Godes hulp niet nabij?*” De schittering van het zeer schoone paradijs, — op wie zich niet vermoeid hebben maakt ze geen indruk.

120. Zoo men zich niet inspant, komt men er niet! tracht dat te verstaan o broeders mijn! Zoolang gij u nog niet evenzeer vermoeid hebt als de lieden van vroeger tijd, verwerft gij geen vrede des gemoeds! Het was alsof ze hun geduld gingen verliezen; ze voelden een kitteling en een beving als zij vochten tegen de ongelooovigen, totdat de profeet met de zijnen zei: Wanneer komt er weer hulp van mijn Heer? God antwoordde op die vraag: Wat dat aangaat o geloovigen, hulp zend ik dra!
125. weest zeer toegewijd en hebt geen zorgen meer! Godes hulp wordt u thans. „*Het paradijs is onder de schaduw der zwaarden*”, deze overlevering is ook zeer bekend. In de schaduw van het zwaard stelde God het zeer wijde en zeer hoge paradijs. Het is de wegwijzing naar het zeer schoone paradijs, en een comfortabele haven is daar ook nog. Aldus is de ordening in het hiernamaals, afwijkend van de instellingen van deze wereld. „*Het eeuwige leven is in het drinken van de bekers des doods*”:
130. God geeft het eeuwige leven in den doodsdrank o mijn broeders! Luistert nu nog eens, dan zal ik een vers voorlezen terzake van den zegen en de genietingen die Hij gereedelijk schenkt: „*O geloovigen, zal ik u leeren een middel om aan de hevigheid van de kwellingen te ontkomen? Geloof in God en in Zijn gezant, strijdt onder de banier des geloofs, brengt gul het offer van uw leven en uw goed; dat is voor u de weg naar het geluk. Zoo ge het wist! God zal u uwe zonden vergeven; Hij zal u binnenleiden in de tuinen waar de stroomen vloeien. Gij zult bewonen het heerlijke verblijf van Eden en gij zult genieten het hoogste geluk.*” Voor de geloovigen is de gemakkelijke weg, naar de aanwijzing van God, den uitstekenden Heer, dat zij strijden op Allah's weg: dús wees het Allah, de Heere mijn. Zijn materie en ziel door hen afgedragen, en nemen zij Gods geboden goed in acht,

135. sigala dèesa ampōn abéh — meuseuki doem boewéh rieuë^s
 [di pasi
 neubri tjeuroega djanat adan — teumpat raman soeka^san até
 teuka keunan peuë njang meuhet — peuë meukeusoet tjit
 [hasé lé
 toehan karōnja keunan nè^smat — keu oereuëng chōdeumat
 [keu boeët prang sabi
 djanatalfeureudōih neubri tjeuroega — peungeuïh tjaja
 [hana sakri
140. boediadari toedjōh plōh dròë — kadam sinaròë la^sén lagi
 meudoem-doem nan neubri beunalaïh — na mèë malaïh
 [taprang kaphé
 meunjò njang na mata peungeuïh — han tabòih meuih
 [tatoëng beusi
 meunjò tapatéh tipèë sèëtan — adat njò intan pi takheun beusi
 talawan kaphé até han meugra^s — si^sōlah han ha^s agama
 [tinggi
145. sang-sang han seunang agamateu njòë — njang djeuët hana
 [sòë tém pseudoeli
 sang di tanjòë agama sisat — djeuët tjōbeuhat ba^s prang
 [kaphé
 meunan lagèë ba^s takalòn — le njang seugan oeba^s até
 njang sineudjròh ba^s oereuëng moe^smin — beuthat jakin
 [keu prang sabi
 haj tjèédara adòë teungkoe — njòë na sigeutoe wasiët paki
150. aṭi'ôe'llāha wa'aṭi'ôe'l-rasôej. — wadjib takabōj amar ngòn
 [nabi
 njawòng areuta sangkira abéh — wadjib tapatéh alah ngòn
 [nabi
 areuta abéh bè^s tatakōt — lòm ta^sikōt oelil amri
 beuta^sikōt radja njang seunang — tipèë sèëtan bè^s pseudoeli
 bè^s tapatéh nabsoe amarah — djitheun langkah ba^s soerōh
 [rabi

135. dan zijn alle zonden vergeven en uitgewischt, al waren het er als het schuim van de branding op het strand, en Hij geeft het paradijs Eden, het oord van feest en van genieting; daarheen komt al wat men begeert; wàt men wenscht, meteen is het er. De Heer begunstigt daar met genietingen degenen die dienden het werk van den heiligen oorlog; den hemel schenkt Hij, het paradijs, dat licht en glanst onvergelijklijk!
140. zeventig hemelnimfen, en daarenboven nog dienaressen. Zóó groote belooning geeft God! is het dan gepast traag te zijn met te vechten tegen de ongeloovigen? Wie goede oogen heeft, gooie geen goud weg om ijzer te ontvangen! Zoo luisterend naar duivelsche listen, zal men wat diamant is, ijzer heeten. Te vechten tegen de ongeloovigen, daarnaar gaat het harte niet uit, als had geen rechten de hooge godsdienst;
145. als ware ons niet dierbaar onze godsdienst, lijkt het, waar het mogelijk is, dat niemand er zich warm over maakt. Het is of wij een dwaalleer belijden, dat er twijfel kan rijzen nopens den oorlog tegen de ongeloovigen. Het schijnt wel als men er op let, alsof het er bij velen niet in wil, dat het allerschoonste is voor den geloovige, dat hij vol toewijding zij voor den heiligen oorlog. O broeders, ziet hier een stukje vermaning van een arme:
150. „*Gehoorzaamt Allah en den gezant!*” Het is plicht, gebod en verbod in acht te nemen. Wanneer ziel en materie op zullen zijn, (terzake van wat er dān zal gebeuren) vertrouwde men op God en den profeet, over het opraken van zijn bezit make men zich niet ongerust, en in het volgen van degenen die met gezag bekleed zijn volgde men den aangenamen koning! aan de lagen des duivels store men zich niet! men volgde niet zijn booze lusten! deze weerhouden het voortschrijden naar 's Heeren gebod;

155. djitheun langkah ba^s njang soerōh — na moebè^s rōh ba^s
 [prang kaphé
 tadeungò lōn teungkoe abang — tipèè sèetan na tatoeri
 tipèè sèetan le that bagòè — na sidròè-sidròè oereuëng toeri
 ba^s sabòh gampōng nakeu sidròè — ba^s sabòh nanggròè
 [hana sòè bagi
 ba^s kaphé njòè le that tipèè — tangò haj sampèè lōn peugah kri
160. tipèè djén kaphé hana sòè lawan — adat ret iman pi han
 [pseudoeli
 meunòè djikheun oelè sèetan — djijoeè doeë^s sadjan ngòn
 [gōmpeuni
 tapeudjō^s dròè oeba^s toehan — han é^s talawan pakri tatoekri
 adat takheun tadjā^s moeprang — tinggaj brandang keupō^s padé
 tinggaj aneu^s tinggaj djoedō — tinggaj atra le doem djéh tari
165. beuthat tadoeë^s sinòè di gampōng — ban njang oentōng
 [niba^s rabi
 bahkeu doedòè teuma tadjā^s — 'òh ka djara^s kaphé ka oendi
 bè^s tapatéh tipèè sèetan — beuta^s iman alah ngòn nabi
 watèè kaphé djitoeëng nanggròè — tabeudòih djinòè bè^s
 [tadoeë^s lé
 bè^s lalè lé wahé abang — beudòih dja^s moeprang ta^s ikòt nabi
170. han djeuët ta^s iëm peuseungab dròè — doeë^s lam nanggròè
 [peuseunang até
 djeuët peureulèè 'én ba^s watèè njan — lagèè seumajang wahé ahi
 wadjib tapoeboeët djeuëb koetika — meunjò gata oemat nabi
 han sampōreuna seumajang poeasa — meung han taboengka
 [ba^s prang sabi
 paki meuseukin doem tjoet raja — toeha moeda keutjhi^s waki
175. djakalèè beuthat hamba oerang — wadjib tjit ba^s prang
 [geupeureugi
 beuthat bè^s lheuëh ba^s djih oetang — wadjib tjit gòbnjan
 [moeprang ngòn kaphé
 beuthat bè^s idin oereuëng pò njan — wadjib gòbnjan geudja^s
 [prang sabi
 meusé oe hadji hareuëm tadjā^s — meugòh meuloeka^s kaphé
 [di nanggri
 meunan kheun tjiah habib alah — mòpeuti makah wahé ahi

155. zij houden terug de schreden van wat is bevolen, teneinde men niet zal raken in den oorlog tegen de ongeloovigen. Luistert naar mij teungkoe abang, opdat ge kennis moogt krijgen van de listen des duivels! De listen des duivels zijn zeer veelsoortig. Een hoogst enkele is er van op de hoogte; in één dorp er één zoo zijnde, wordt er in het land niemand gelukzalig. Deze ongeloovigen plegen vele bedriegerijen. Luistert o verwanten, dat ik zeg hoe.
160. Die streken van die ongeloovige djin's, — niemand die daar tegen op kan. Al gaat het geloof te gronde, men geeft er niet om. Aldus praten de duivels, bevelend te wonen bij de kōmpeuni: „Geeft u over aan God! ge kunt geen weerstand bieden! hoe zoudt ge dat kunnen?! Gesteld ge gaat vechten, dan blijven achter padischuren, kinderen, vrouwen, bezittingen veel en schoon!
165. Laten wij toch blijven hier in de gampōng, en het nemen zooals de Heer het beschikt! Gaan we láter, wanneer de ongeloovigen een eind zijn teruggetrokken!” Luistert niet naar die drogredenen des duivels! hebt toch vertrouwen in God en in den profeet! Wanneer de ongeloovigen het land nemen, sta men het eigen moment op en blijve niet zitten! Beuzelt niet langer, trekt op ten strijde en volgt den profeet!
170. Wij mogen ons niet stil houden, wonende in het land en ons verlustigend. Het wordt dan een individueele verplichting, zoo goed als de sembahjang. Het is plicht dat ge die verricht op alle gestelde tijden, zoo gij behoort tot de gemeente van den profeet; (maar) niet volkomen zijn sembahjang en poeasa, wanneer men niet uittrekt ten heiligen oorlog. Armen, klein en groot, oud en jong, keutjhi^s en waki.
175. tot zelfs slaven zijn gehouden in den oorlog te gaan. Al zijn ze nog niet uit de schuld, nochtans zijn ze verplicht te strijden tegen de ongeloovigen; zij het niet met verlof van de meesters, zij móeten gaan strijden op Gods weg. Zoo is het verboden de reis naar Mekka te maken, zoolang de ongeloovigen nog niet zijn teruggetrokken uit het land. Aldus zeggen de geleerden, de geliefden Gods, de moefi's van Mekka.

180. njòë lòm tangò peureuman toehan — neujoë ba sadjan
 [blandja prang sabi
(Koeran II : 191) — beutajakin blandja prang sabi
 areuta pi wadjib tamoeblandja — haj tjèédara beutapiké
mâ lâ jatimmoe'l wadjiboe illâ bihi fahoezwa wadjiboen
 areuta han tadjò^s dròë han tadjà^s — prèh geupanta^s
 [oedalam api
 meusé neukheun dalam koeroe^san — ngò lòn bajan wahé ahi
185. *(Koeran IX : 34b, 35)* — tadeungò lòn kheun ma^sna haj ahi
 oereuëng njang le tròh meuih pira^s — djibri han gala^s
 [blandja prang sabi
 keu dji sé^ssa oeròë doedòë — geuteu^soeëm asòë hana khali
 badan geuteu^soeëm ngòn meuih pira^s — lòm geutimpla^s
 [hana sakri
 njankeu adeuëb djinòë karasa — njang that bisa toehan neubri
190. le that katròh di kah areuta — han kakira blandja prang sabi
 adat katém meuròh areuta — bè^s kakira di gòb han geubri
 sabòh kabri toedjòh reutòih geupoelang — doedòë meuriwang
 [keukah neubri
 djinòëkeu peuë djeuët glaìh-glaìh dròë — 'òh geupasòë
 [dalam api
 njankeu beuna wahé adòë — ingat 'òh tawòë oeba^s rabi
195. bandoem geutanjòë tawòë ba^s toehan — meusidròë han
 [tinggaj sini
 mita beusoenggòh wahé adòë — blandja tawòë oe nanggròë
 [njang soetji
 'òh meuhadab ngòn pòt'alah — hana ròt djlaìh teu haj ahi
 meukòn tatém masa djinòë — peusoenggòh dròë ba^s
 [prang kaphé
 meukòn tatém jòh didōnja — oentōng jòh na oedéb saré

180. Luistert nu nog naar het woord, waarmee God gelast mede te brengen geld voor den heiligen oorlog: „*Gebruikt uw goed om te steunen het geloof. Bewerkt niet uw ondergang met eigen hand. Doet het goede! De Heer mint wie weldoen.*” Maakt ernst met het betalen aan den heiligen oorlog. Ook goederen is het plicht af te dragen, wilt bedenken: „*dat, zonder wat een plicht niet vervuld kan worden, is plicht.*” Waarden geeft ge niet, en zelf gaat ge niet? wacht maar eens, wanneer men u in het vagevuur duwt! Zooals God zegt in den Koeran — luistert dat ik het u verklare:
185. „*Voorzeg hun die goud ophoopen in hun koffers en die weigeren het te gebruiken tot ondersteuning des geloofs, dat zij smartelijke kwellingen zullen ondergaan. Eenmaal zal dat goud, gegloeid in het helle vuur, worden gelegd op hun voorhoofden, hun zijden en hun lendenen, en men zal hun zeggen: Ziet daar de schatten die gij hadt opgehoopt, geniet er thans van!*” Luistert, dat ik zegge den zin: Lieden die veel goud en zilver hebben en geen geld willen geven voor den heiligen oorlog, hun zal straf geworden later! men zal roosteren hun vleesch zonder ophouden; hun lijf zal men pappen met gesmolten goud en zilver; bovendien worden hun verwijtingen gedaan — verschrikkelijk! „Daar heb je je straf! nou voel je het! wat goed pijn doet, doet de Heer je aan!
190. Jij, je zamelde zeer veel schatten, maar je zorgde niet voor geld voor den heiligen oorlog! Zoo je het in orde had willen hebben met je bezit, had je niet moeten rekenen dat ánderen niet gaven! Voor één die jij gaf zou zevenhonderd zijn terugbetaald; later zou God je dat hebben gerestitueerd. Maar nu? kan men zijn rekening nog kwijten wanneer men in het vuur wordt geduwd?” Wilt toch denken aan den tijd dat wij terugkeeren tot den Heer!
195. Allen keeren wij terug tot God, niet één blijft er hier! Zoeken wij terdege broeders, reisgeld voor onze thuisreis naar het reine land! Is het zoo ver dat wij voor onzen Heer God verschijnen, dat is er geen weg ter vereffening voor ons o mijn broeders, als wij niet in het tegenwoordige ons willen wijden aan de bestrijding van de ongeloovigen, als wij dat niet willen doen tijdens ons zijn hier op aarde, terwijl wij allen leven.

200. njankeu amaj njang that keunòng — 'òh lheuëh limòng
[watèë seumajang
njan tangò lòm wahé sabat — lòn beuët ajat hadih nabi
hadih pangoeleë rasoej toehan — han djeuët wajang blandja
[prang sabi
man anfaḳa binafaḳatin fi sabīlillāhi djoe'ilat fi mīzānihi
.....¹⁾ — ingat pò lém sabda nabi
sòë moeblandja ba^s sabiloelah — tadeungò pantaih wahé ahi
205. soeròh pòt'alah neujoë timang njan — doem leubèhan niba^s rabi
djeuëb-djeuëb oeròë neuratja geupeudòng — silama
[mantòng dōnja ini
geunab oeròë pahla meutamah — moemantòng leumah
[tapandang hari
njandoem leubèhan ba^s pòt'alah — bè^s tagoendah wahé ahi
jòh na moedah bè^s keu takriët — blandja peuteubiët keu
[prang sabi
210. meuka tabri jòh na moedah — ba^s pòt'alah la^sén neubri
areuta ngòn njawòng di pòt'alah — beutapeusrah wahé ahi
meuseuki maté ba^s tamoeprang — soeròh toehan bè^s tjit tatjré
djeunèh maté njang kòn tjahit — sé^ssa meugriët hana sakri
meung ^sòh tangiëng malakoej mawòt — sinan teumakòt
[leubèh ba^s maté
215. leubèh ba^s geuta^s deungòn peudeuëng — 'òh ban tangiëng
[malakoej mawòti
'òh takalòn até meugra^s-gra^s — leubèh ba^s geuta^s siribèë
[kali
maté tjahit hana meugriët — miseuë geutjoetit sakét-sakét gli
'òh ban reubah ka meugoelé — djoedō trōih lé boediadari
djimoeëng oelèë djisampōh darah — oebe^s alah ka djiba lé
220. djibōh lam reuhab djimè ladjoe — beuthat ta^s eu sinan meugoelé
meunankeu doem printaih akhirat — ròë manjèt oemat njang
[na toekri
han tō^s dapat geutanjòë pandang — maléngkan toehan
[rabōn djali
oereuëng njan oedéb ba^s pòt'alah — dalam koebah tjeuroega
[njang tinggi
geunab oeròë geubri makanan — dalam idang doem meuriti

¹⁾ Verhaspeld Arabisch.

200. Dat is zeer nuttige arbeid ná de vijf tijden van de sembahjang. Luistert dan nog eens vrienden, ik zal een vers voorlezen uit de overlevering des profeets, uit de overlevering van den meester, des Heeren gezant, (leerend) dat men niet licht moet tellen de kwestie van dat geld voor den heiligen oorlog: „*Wie geld uitgeeft in den heiligen oorlog, dat wordt in zijne weegschaal gelegd*”. Wees gedachtig heer broeder de woorden van den profeet! Wie betaalt voor den heiligen oorlog, — luistert fluks mijn broeders —
205. onze Heer God gelast dat te wegen, zóózeer hecht de Heer daaraan! Telken dage wordt de weegschaal opgesteld, zoolang blijft bestaan deze wereld; den ganschen dag groeit het hemel- loon aan, terwijl wij het zonnelicht nog aanschouwen. Waar zóó groot is de bijslag van onzen Heer Allah, moet ge niet bezorgd zijn, zorgen maken o mijn broeders! Terwijl gij wel- stand geniet, moet ge niet gierig zijn! brengt op het geld voor den heiligen oorlog!
210. Hebt ge het gegeven toen het licht viel, onze Heer God schenkt toch vergoeding! Have en ziel, wilt die opdragen aan onzen Heer God, o mijn broeders! Al sneuvelt ge in den oorlog, van Gods bevel moogt ge tòch niet afwijken! Zoo stervend niet als geloofsgetuige, benauwen de straffen uitermate. Krijgt men te zien de doodsengelen, dan wordt men angstig, erger dan voor den dood;
215. erger dan als er gehouwen wordt met zwaarden. Zoodra men ziet de doodsengelen, bonst bij hun aanschouwing het hart, erger dan wanneer men duizend houwen krijgt. Sterven als geloofsgetuige is niet benauwend: het is of men wordt ge- knepen, zoodat het is als de pijn van een kitteling. Meteen als men valt is de wederhelft present, de hemelprinses. Zij steunt uw hoofd, wischt af het bloed, en tot Allah brengt zij u meteen.
220. Zij legt u te bed en voert u meteen mede, al lijkt het op het oog dat ge daar ter aarde ligt. Aldus zijn de instellingen van het hiernamaals! de gestorvenen in de gemeente weten het. Wij vermogen dat zoo niet te zien, maar wel God, de uitste- kende Heer, hoe die lieden leven bij onzen Heer Allah, in den koepel van het hooge paradijs. Dagelijks worden zij gespijzgd, en van de hidangs staat alles in rijen,

225. roepa saban rasa meula^sén — ladat that makén njang datang
[lagi
geunab oeròë lòm neubri seunalén — meula^sén-la^sén soeka
[di até
lagèë makanan meunan tjit salén — meula^sén-la^sén toehan
[neubri
sidoem-doem nan neubri seunalén — sòë na la^sén meunan
[geutém bri
sòë la^sén meunan peutimang — la^sén ba^s toehan rabôn djali
230. doemnan neubri niba^s pò dròë — mèë doeë^s keudròë dalam
[nanggri
deungòn kaphé han geumoeprang — doemnan ba^s toehan
[beunalaïh neubri
maté lam roemòh meugriët sangat — le that mangat di
[blang maté
kheun badjoeri dalam hatjiah — kitab djauharah kalòn
[haj ahi
maté lam tika djeuët keu malèë — oereuëng dilèë masa
[na nabi
235. di oereuëng dilèë gala^skeu di blang — hana geusajang
[tinggaj meuligi
keureuna maté dalam ta^sat — djeuët keu mangat printaïh rabi
masa djameun wahé adé^s — sòjdina khalé^s ¹⁾ neumòë sabé
weuëh maté kòn dalam prang — oeròë malam neumòë sabé
doemnan laweuët niba^s badan — hana lapang meung bé padé
240. han tjit maté neu dalam prang — printaïh toehan rabôn djali
meugòh tō^s hat sampòë adjaj — barangkri haj pi han maté
meuka tō^s hat adjaj sampòë — lam koeta beusòë pi han
[meutheun lé
na tjit hasé pahla tjahit — sabab keubit niba^s até
meuseuki maté kòn dalam prang — pahla keunan na tjit hasé

¹⁾ „Met Sòjdina Khalé^s moet een vrome held uit de traditie bedoeld zijn. Khalé^s is geen persoonsnaam (het beteekent „Schepper”) maar Khalét (en t en ^s wisselen vaak in den uitgang) zal Châlid ibn al-Walid zijn, de houwdegen in Mohammed's tijd, die van den Profeet den bijnaam Saïf Allâh „het Zwaard Gods” ontving, wiens lichaam met litteekens overdekt was, maar die toch op zijn bed is gestorven. Dus: „onze Heer Châlid”. (Inlichting van Prof. Snouck Hurgronje).

225. en is het aanzien constant, de smaak wisselt: die wordt lekkerder naar mate er meer komt. Iederen dag schenkt God ook kleeren in groote verscheidenheid, die een lust zijn voor het hart, en 'als met het eten is het ook met de kleeren: van allerlei geeft de Heer! Zoo veel kleeren als Hij schenkt, — wie anders zou op die wijze willen schenken? wie anders zou aldus willen richten, dan alleen de Heer, de voortreffelijke God?
230. Zóóveel schenkt de eigen Heer! Is het dan passend stil te zitten in de stad? Tegen de ongeloovigen wil men niet strijden, — en zóó groote vergelding schenkt God! Te sterven in de woning is zeer benauwend! veel aangener is het in het veld te sneven. Badjoeri zegt in de Hasjijah, het boek Djauharah, — leest het mijn broeders! — „Te sterven op de slaapmat was een schande voor de menschen van vroeger in de dagen van den profeet”;
235. de menschen van vroeger verkozen het veld; het kon hun niet schelen den hof te verlaten, want, zoo zij stierven in gehoorzaamheid, werd daardoor vergemakkelijkt het Godsbestier. Eertijds o broeders, weende onze Heer Châlid maar al, bedroefd als hij was dat hij zou sterven niet in den oorlog. Dag en nacht weende hij maar aldoor. Hij had zóóveel litteekens op het lichaam, dat er geen plekje zoo groot als een rijstkorrel was vrijgebleven.
240. Toch sneuvelde hij maar niet in den oorlog, want God, de voortreffelijke Heer, heeft het zóó gesteld, dat, wanneer de stervensure nog niet daar is, men onder géén omstandigheden sneuvelt, terwijl, wanneer het doodsuur heeft geslagen, het in een ijzeren vesting zelfs niet is te houden. Men oogst het goddelijk loon van den geloofsgetuige, omdat het echt gemeend is in het hart. Ook al sterft men niet in den oorlog, de goddelijke belooning wordt toch verkregen;

245. meuseuki maté dalam tika — koereuëng hana pahla sabé
keureuna meuthat tatém toentôt — toehan ma^sbôt
[neupeutrôi^h lé
pahla prang sabi beuthat gala^s — meudhōj tapa^s tan ngòn sabi
di makah meudinah siribèè oeròè — leubèh tjit adòè sinòè
[sahari
leubèh si^soeròè ba^s teumpat prang — doemnan leubèhan
[keu prang sabi
250. di lôn haj teungkoe meung lôn karang — sòjdina òseuman
[ampoenja rawi
lam doea njan tòhkeu njang gòt — taseutôt njang reumbang di até
lam toebōh dròè tamita trang — peungeuīh bandrang mata até
beutatilé^s ngòn mata njan — rōh ba^s seunang wahé ahi
bal il-insânœ 'alâ nafsihî başîr — kheun pòt'alah njang
[maha soetji
255. djeuëb-djeuëb geutanjòè doemna énsan — na mata trang
[doemteu saré
mata atéteu that peungeuīh — tilé^s ba^s deuīh bè^s djeuët roegi
ngòn mata njan beutatilé^s — wahé adé^s pò bòh até
meuhat reumbang wahé teungkoe — njang soerōh pò deungòn nabi
njòè lòn seubōt sabōh hatimah — keu seunamah haba prang sabi
260. beutasoekō doem geutanjòè — hana soenjòè nè^smat toehan bri
nè^smat toehan hana padòè — geunab oeròè hana khali
njang that rajeu^s nè^smat toehan — rōh ba^s moeprang
[oereuëng paki
sangkira tan sòè prang blanda — djeuëb keupala ka djitjoeké
djeuëb-djeuëb sagòè hana lapang — djeuëb-djeuëb
[seu^soerang djilakèè wasé
265. nanggròè njang djitoeëng meunan damòh — sihaīh tanòh
[limòng tabri
sidròè sirieuë djilakèè ha^s — koetika boeda^s na lam nanggri
sidròè sirieuë lòm djilakèè — tō^s hat watèè oereuëng maté
lam toedjōh oeròè si^soeròè boeët keu djih — meunan
[meudjeulih hoekōm kaphé
nanggròè njang djitoeëng meunan lakoe — miseuë meulajoe
[deungòn singki¹⁾

¹⁾ „Dan heft zij zware belastingen op in- en uitvoer, ja zij belast zelfs geboorten, huwelijken en sterfgevallen”. — Aldus hoorde Snouck Hurgronje in 1891 het gouvernement v.w.b. Java door den Atjèher ten laste leggen.

245. al sterft men op de slaapmat, ze wordt niet minder, de belooning is gelijk. Omdat men zoozeer ervan hield te dingen, schenkt de aangebeden Heer ze toch, de goddelijke belooning terzake van den heiligen oorlog, — laat men zich daarover zeer verheugen! — als de voeten stoffig zijn geworden, zonder eigenlijken strijd. Beter dan duizend dagen te Mekka en Medina te verblijven, is het broeders, één dag hier te zijn; van grooter waarde is één dag op het slagveld; zóó groot is de overwaarde van den heiligen oorlog.
250. Ik o teungkoe's geef slechts weer het verhaal van onzen heer 'Oethman. Welke van die twee (houdingen) de beste is, — men volge daarin zijn eigen smaak, met zich zelven moet men dat uitmaken! Helder lichtend is het oog van het hart; men zie met dat oog, opdat het ten goede uitkome. „Ja, de mensch doorschouwt zijn eigen ik!” zegt onze Heer God, de opperreine.
255. Ieder van ons menschen heeft een helderziend oog, wij allen gelijkelijk. Het oog in ons hart is zeer helder; zien we daarmee scherp, dat er geen schade van kome! Met die oogen zie men! Bepaald en juist passend zijn de lastgevingen van den Heer en van den profeet. Nu spreek ik uit een slot als toevoegsel op de verhandeling over den heiligen oorlog.
260. Danken wij allen, dat nimmer stagneeren de genietingen die God schenkt. De goddelijke genietingen vloeien bestendig toe, steeds en zonder interruptie, maar de zeer groote genieting waarmee de Heer zegent, beleven de vrome armen die er toe komen te strijden. Indien niemand de Hollanders had beoorloogd, hadden zij elk hoofd belast, geen enkele sagi ware vrij gebleven, van eenieder vorderden zij rechten!
265. In de landen die zij hebben verworven is dat zóóveel: van één hañh gronds betaalt men vijf; per man vragen zij één dollar als er een kind geboren wordt in het land; per man één dollar vragen zij nog wanneer er iemand sterft; van de zeven dagen moet er één dag worden gewerkt voor hen. Aldus de adat en de wetten van de ongeloovigen. In de landen die zij gekregen hebben gaat het zoo toe, als in het land der Maleiers en Singkil;

270. meunan hoekôm di palimbang — nanggròë padang meunan saré
tan sòë sagang pi meusabòh — oereuëng djròh-djròh
[djipatéh kaphé
han sòë moeprang pi meusidròë — bandoem peudjō^s dròë
[oeba^s kaphé
'òh djilakèë wasé lam nanggròë — ba^s sidròë-dròë djibri si^sahé
asaj ka teutab djidoeë^s lam nanggròë — beuthat meukatòë
[hana djipiké
275. njankeu sabab tan sòë moeprang — le tapandang dji ka kaphé
njang kòng iman tan meusidròë — alamat nanggròë njān
[keu akhé
njang teungkoe-teungkoe abéh djén tipèë — njang le èleumèë
[hana geungoej lé
meunòë djikheun oebe^s teungkoe — sèetan peulakoe dalam até
haj teungkoe pakri tadja^s moeprang — sòë peutimang
[ra^s jat lam nanggri
280. meunan djisah oebe^s teungkoe — sòë peulakoe kamèng gasi
sòë tapeudoeë^s ba^s beunasah — sòë peurintaìh djakeuët
[ngòn tahlé
pakòn meugriët ri teudhab-dhab — prang njòë lambat
[mantòng lawi
prang kaphé njòë mantòng lambat — peuë meukarat
[tadja^s ilé
bahkeu doedòë tameulangkah — 'òh gadòh soesah dalam
[nanggri
285. meunan tipèë djipeulakoe — keutjhi^s ngòn teungkoe lhèë
[ngòn waki
'òh dji^singat lé aneu^s nanggròë — teungkoe geutanjòë hana
[neu^s ilé
peuë meugriët that tadja^s geutanjòë — kadang prang njòë
[pakri-pakri
kadang prang njòë tjit kòn peureulèë — bè^skeu dilèë
[tapeureugi
adat meunjò prang peureulèë — teungkoe njang goerèë ka
[neupeudoeli

270. aldus is de ordening in Palembang en in het Padangsche gelijkelyk; en niet een die hen verbiedt! Lieden van goeden huize luisteren naar de ongeloovigen, en niet één trekt ten strijde, allen geven zich over aan de kafir's! Wanneer zij belasting invorderen in het land, geven zij zoo aan enkelen een tahlil. Om maar vast te kunnen zitten in het land, zien zij tegen uitgaven zelfs van kati's niet op,
275. en daardoor komt het dat niemand gaat vechten. Velen vallen te beschouwen als reeds ongeloovigen geworden. Sterk in zijn geloof staat er niet één! een teeken dat de wereld op zijn eind loopt. De teungkoe's zijn ganschelyk door de djin's bedrogen, en wie veel wetenschap vergaarden, gebruiken die niet meer. Zóó spreekt tot den teungkoe de duivel, wanneer hij aan het werk is in het hart: „O teungkoe, hoe zoudt ge ten strijde trekken? wie zorgt dan voor het landsvolk?!”
280. Dus fluistert hij tegen den teungkoe: „Wie zal zorgen voor den gecasteerden bok? wien zult ge in de meunasah zetten? wie zal administreeren zakat en tahlil? waarom zich zenuwachtig te haasten? deze oorlog gaat langzaam en zal nog lang duren, deze kafir-oorlog duurt nog lang; wat zou men zich haasten naar de benedenstreken? beter zoo gij later gaat, wanneer vervaagd zullen zijn de moeilijkheden in het land!”
285. Aldus de listen die hij aanwendt tegenover keutjhi's en teungkoe's en in de derde plaats waki's, tot de landslui gaan denken: „Onze teungkoe is niet naar de benedenlanden gegaan, wat groote haast zou er dan zijn dat wij gingen? wat is er dan voor bijzonders aan dezen oorlog? misschien is deze oorlog toch niet noodzakelyk? laten wij voorloopig maar niet gaan! bestond de verplichting te strijden, dan zou de teungkoe die leeraar is, er zich mee hebben ingelaten,

290. keureuna gòbnjan oereuëng malém — geubeuët kajém
[malam hari
geubeuët kitab ngòn koeroe^san — kòn na sinan baìh prang
[sabi
aneu^s nanggròë meunan wahan — hingga ikòtan keutjhi^s waki
aneu^s ra^sjat pi ka djidaja — teungkoe pi ka keunòng taki
di keutjhi^s dawō^s peutimang nanggròë — di teungkoe lalòë
[ngòn kandoeri
295. maséng-maséng peutimang pangkat — han lé teu^singat keu
[prang sabi
dawō^s lalòë ba^s hareukat — ladoem ra^sjat lalòë ba^s djoedi
keu soeròh toehan tan lé teu^singat — peutoeròt mangat
[doeë^s lam nanggri
neusoeròh oelé pò oeba^s moeprang — neubri peunoelang
[tjeuroega njang tinggi
peuë njang meuhet na disinan — peuneudjeuët toehan
[boediadari
300. adjab seukali asòë tjeuroega — sòë na hawa bè^s lé lanti
keu peunoelang sòë na kheunda^s — beudòih teungkoe dja^s
[ba^s prang sabi
boekòn sajang gapeuëh pandjòë — angèn tampòë han
[meuhò lé
boekòn sajang oereuëng lam nanggròë — djidjō^s djinòë
[keu si ranté
sòë na hadjat keu pahla njan — soeròh toehan tapeutinggi
305. beudòih haj pò tadjā^s poeprang — beusa seudang além djahé
meuseuki além beuthat bangsat — wadjib meuhat tjit prang
[kaphé
oereuëng gasiën oereuëng kaja — laèh teuga baranggari
bandoem wadjib geudja^s moeprang — inòng agam bandoem saré
meuhan tadjā^s pò meutoeah — salèh teulhaìh oeròë pagé
310. keu oeròë doedòë beuta^singat — geubri teumpat tjeuroega
[tinggi
di gòb geubri di gata tan — salèh haj abang roesō^s até
di gòb geudoeë^s dalam dasah — njang patéh alah deungòn
[nabi
di gòb bandoem padjòh makanan — sadjan-sadjan boediadari
oereuëng tan moeprang mata keunan — ba^s oereuëng njan
[hana khali

290. want hij is een geleerd man: hij zit steeds te lezen, nacht en dag; hij draagt voor uit de kitab's en uit den Kōeran, en daar wordt immers behandeld alles omtrent den heiligen oorlog?!" De landskinderen redeneeren aldus, en daarin gaan mee zelfs keutjhi's en waki's. Het volk hebben zij verstrikt, de teungkoe's zijn gefopt, de keutjhi's doen niet dan besturen, de teungkoe's hebben het druk met kandoeri's,
295. een ieder vervult zoo zijn ambt, en er wordt niet meer gedacht aan den heiligen oorlog; men gaat maar al op in zijn kostwinning, en een deel occupeert zich met hasardspelen, en 's Heeren bevel, daar wordt niet meer aan gedacht; men volgt zijn lust en blijft wonen in het land. Gelast heeft de Heer te oorlogen, en Hij geeft als loon het hooge paradijs. Al wat begeerlijk is vindt men daar: zoo de van God geschapen boediadari's!
300. Zeer verbazingwekkend zijn die paradijsbewoonsters! wie naar haar verlangt, aarzele niet langer! wie de tegenpraestatie begeert, sta op en begeve zich in den heiligen strijd! Is het niet jammer van de kapok, dat de wind die wegblaast naar alle kanten? Is het niet jammer van de menschen thuis, die ze nu overgeven aan den kettingganger? Wie verlangen goddelijk loon, het bevel des Heeren houden zij hoog!
305. Staat op heeren en trekt ten strijde, oud en jong, geleerden en onwetenden! Voor vrome en wereldling is het stellig evenzeer plicht de ongeloovigen te bestrijden; armen en rijken, zwakken en sterken, hoe ook, allen móeten gaan oorlogen, vrouwen, mannen, allen gelijkelijk. Zoo ge niet gaat, gezegende heeren, zult ge daar wellicht spijt over hebben op den oordeelsdag!
310. aan den komenden tijd moogt ge denken, wanneer de plaatsen vergeven worden in het hooge paradijs! anderen geeft men die, u niet! misschien broeders, zult ge dan bedroefd zijn! in vrede zetelen zij, die geloofden in God en in den profeet, zij allen banketeeren in gezelschap van de hemelprinsessen; de niet-strijders blikken dan derwaarts, al maar naar die lieden!

315. taprèh geubri boeloeëng di gata — ngòn ië mata rindoe randé
 njang na geubri tjit meung adeuëb — abéh teulhab toeleuëng
 [reulè
 njankeu masa teulhaïh teu that — ingat sabat pò bòh até
 njandoem geupeugah laba ngòn roegòë — han tjit na sòë
 [tém prang kaphé
 meunjò djalan djeuët keu roegòë — keunan le sòë tém meuhaté
320. beuthat pajah deungòn roegòë — beuthat sampòë njawòng maté
 meunjò djalan njang na laba — han sòë kira haj bòh até
 beuthat meuteumeung meuih meugoentja — han hò djiba
 [beuthat ilé
 geusangka doedòë ròë teulhaïh — 'òh tawòë ba^s alah rabòn djali
 njankeu sabab han sòë patéh — djipeudjajéh kaleuëm rabi
325. peureuman alah neujoë moeprang — deuïh njata trang
 [dalam tapeusé
 njang djeuët geujoeë beuët koeroe^san — mangat tatoeban
 [amar ngòn nahi
 kòn haj teungkoe tabeuët koeroe^san — mangat reudjang
 [meuteumeung kandoeri
 mangat tatoepenuësoeròh pòt'alah — njang neutegah pi ba^s meukri
 sinan teuntèë roegòë ngòn laba — tjeuroega nòraka sinan
 [tjit meukri
330. sakét mangat geupeunjata — pakòn hana tapeudoeli
 pat na padò^s ajat koeroe^san — peuë sabab han taprang kaphé
 pakri di gata hana wadjib — njang djeuët ka tréb tapeureugi
 adat takheun le peuë lintang — bandoem tjèëtan gata djitaki
 bè^s tapatéh tjèëtan tipèë — tjit ka tathèë soeròh rabi
335. bit-bit prang njòë njò peureulèë — ajat ka dilèë han peuë lagi
 amaba^s doe batjoet meuteu^sòh — njang akhé beudòih ba^s
 [prang blanda
 oereuëng njang doedòë ba^s prang djidja^s — saléh prang
 [koereuëng pahlā
 kadang-kadang tjit han geubri — tadja^s keu akhé 'òh gadòh pa^s sa
 keureuna tadja^s njan kòn soeròh alah — sabab djirampaïh
 [oelé blanda

315. ge wacht dan dat men u een deel zal geven, terwijl ge weent van smartelijk verlangen; maar wat men u geeft, zijn enkel folteringen; ge wordt geheel ondergedompeld en uw gebeente zakt in elkaar. Dàt is de tijd dat ge veel spijt zult gevoelen! denkt daaraan vrienden, heeren hartevruchten! Dusdanig zijn de waarden zoo gezegd van de winst- en verliesrekening, en toch wil niemand de ongeloovigen bevechten! Een weg, leidend tot schade, — daarlangs willen velen gaarne treden,
320. al resulteert het in vermoeienis en scha, al komt de ziel daar-door te sterven; maar als een weg voordeel biedt, dan bedenkt niemand dat, o hartevrucht, al zou men ook kunnen verkrijgen schepels goud, zoodat men niet weet waarheen ze te brengen! Laat men toch oprukken! Gemeend wordt dat zij later spijt zullen gevoelen, wanneer zij terug zijn bij Allah, den uitstekenden Heer! Dàt is de reden dat niemand luistert: dat ze geringschaten 's Heeren woord,
325. het woord waarmee God gelast te strijden, klaar en duidelijk is dit in de van den Kōeran gegeven verklaring. Gelast is den Kōeran te lezen, opdat men wete van gebod en verbod, niet o teungkoe moet ge den Kōeran reciteeren, om vlot kandoeri's te krijgen, doch opdat men wete van de bevelen van onzen Heer God, teneinde vast sta het door Hem verbodene. Dáár vindt men uitgemaakt wat verlies geeft en wat winst; paradijs en hel vinden daar ook hun bepaling;
330. wat pijn en wat verzoet wordt er toegelicht. Waarom geeft men er niet om? waar zijn onduidelijk de Kōeran-verzen? waarom vecht ge niet tegen de ongeloovigen? hoe is het, geldt die verplichting u niet dat gij het gaan zoo lang uitstelt? Zoo ge spreekt van velerlei verhandeling, zijn het allemaal duivels die u te pakken hebben! Luistert toch niet naar de bedriegelijke duivels! gij kent immers het gebod des Heeren?
335. waarlijk, dit oorlogen is inderdaad noodzakelijke plicht; de verzen zijn er, en daarmee — uit! Voorts praten wij wat over wie te laat in het geweer komen voor den oorlog tegen de Hollanders. Lieden die later pas ten oorlog gaan, — misschien dat hun vechten geringere belooning vindt! Gesteld eens dat men het niet toestaat, dat ge gaat op het eind, wanneer het goede moment voorbij is! want dat gaan van u was niet om Allah's wil, doch omdat de Hollanders roofden!

340. dat ge niet meer met hen op één plaats wilde wonen, was omdat zij maar steeds boeten invorderden, omdat zij cijnzen hieven in het land, omdat ge niet kondt betalen naar de bevelen van de Hollanders; daarenboven omdat zij namen uw vrouw! daardoor kwam het dat ge opstondt en zoo dat er niet geweest was, hadt ge het niet gedaan! bovendien omdat ge beschaamd waart daar zij uw vrouwen vroegen met u te deelen, half om half: 's nachts zouden zij zijn voor u en overdag voor hen! aldus de inzetten der Hollanders!
345. zij heffen rechten in ieder dorp, en in iederen uithoek vorderen zij boeten! Wanneer ge dàn ten strijde trekt, is dat bij u niet om God! de beweegredenen noemde ik zooeven: het is om het rooverig beboeten! Gingt ge waarlijk om Allah's wil, waarom marcheerdet ge dan op het allerlaatst pas af? Wie werkt niet om Godes wil, hij zal zich voorzeker ijdelijk vermoeien!
350. en niet vast staat het nut, omdat er verdenking is dat de drijfveeren van wereldschen aard waren. Waar het zoo gesteld is gezegende, sta men fluks op terwijl de tijd gunstig is. Het is inderdaad noodzakelijk, God gelast te oorlogen. Gaat snel en wacht niet tot het donkert! Tegen de ongeloovigen te strijden is plicht, ge moogt niet uitstellend wachten op het gunstige oogenblik. Schuift het niet op de lange baan o hartevruchten en zoo ge dan sterft hebt ge verdienste gehad!
355. Gaat stroomaf heeren ten oorlog! het is Godes bevel aan u! Op heeren naar beneden! gaat gehoorzamen onzen profeet! Hebt gij u in den heiligen oorlog begeven, dan zij uw hartelijk verlangen dat hoog worde gehouden de godsdienst! de wil zij te verheffen 's Heeren religie! oorlogt niet langs Gods weg om wereldsche belangen, doch volkomen duidelijk om Allah's wil, geheel en al om te volgen 's Heeren bevel!

360. beuthat abéh njawòng simpan — wadjib talawan kaphé tjilaka
padoem-padoem hadih sahéh — hana ròt wèh ba^s prang blanda
dja^s tamoeprang haj bòh até — djakalèë maté pi tarila
beukit haj pò keunòng beudé — tjit ka tröih lé djoedō gata
boediadari keunan sampòë — dja^s toeëng lakòë asòë tjeuroega
365. djimoeëng oelèë sampōh darah — até dasah djoedō ka na
la^sén teudòng sinan djeundròng. — dalam seuëh prang
[djiwòë hana
djiprèh reubah lintō barō — dji^seu djoedō reubah teuhanta
'òh ka reubah meutadjō-tadjō — ò^s meuhambō bèë kōmkōma
adat leumah boediadari — bandoem han khali djiprang blanda
370. ladoem meutan leumah dji^seu — djikheun teungkoe ri dōseuta
adat haj pò leumah ta^seu — bandoem ladjoe lam tjeuroega
meutadeungō ri gòb peugah — njang na toeah djipeutjaja
tjit djipatéh ban peuneugah — soerōh alah han djiloepa
sòë na nabsoe njan keu djoedō — djinamèë ba^s le disinòë taba.
375. boediadari sòë na meunabsoe — beule haj teungkoe
[djeunamèë tamita
keu djinamèë boekòn meuih pira^s — kòn intan meukra^s
[boekòn soeasa
njang djeunamèë tjit ibadat — soerōh halarat takeureudja
ta^sibadat oeròë malam — peuë njang neutham bè^s keureudja
njankeu haj pò djinamèë poetròë ti — ba^s prang sabi tadjaja^s
[boengka
380. sòë na hadjat keu poetròë ti — dja^s ta^sili ba^s glanggang prang
meuhan tapatéh alah ngòn nabi — hankeu geubri ngiëng
[boebajang
meunjò tapatéh alah ngòn nabi — tjit na djandji neubri
[peunoelang
beuta^singat wahé sampèë — hadih pangolèë meukarang-
[karang
barangsòë han patéh nabi — djeuët keu kaphé tahej abang

360. Al moet de ziel heelemaal worden weggelegd, plicht is het te bestrijden de ellendige ongeloovigen. Zooveel echte tradities als er zijn,— er is geen weg om te ontkomen aan dien oorlog tegen de Hollanders. Gaat dan strijden hartevruchten, en zoo ge moet sneuvelen, vindt het goed! Indien gij heeren geraakt wordt door de geweren, is immers meteen daar uw gemalin?! de hemelprinses komt derwaarts, om te ontvangen den gemaal-paradijsburger.
365. Zij stut uw hoofd, veegt weg het bloed, gelukkig dat haar echtvriend is gekomen. Anderen staan daar in gebogen houding in de gevechtlinie, en zij keeren niet huiswaarts; zij wachten tot valt de bruidegom, zij zien uit of de echtvriend zal vallen languit, en is hij gevallen, dan snellen zij toe, de haren los en geurend naar kurkuma. Kon men zien de hemelprinsessen, algemeen zou men onafgebroken vechten tegen de Hollanders,
370. maar als ze niet duidelijk zien, zegt een deel: de teungkoe lijkt wat te liegen! Kondt gij heeren goed zien, allen waart ge dra in het paradijs. Waar gij echter slechts hoort hoe men haar beschrijft, zijn het de geluksvogels die gelooven. Zij gehoorzamen hetgeen gezegd is, Allah's gebod vergeten zij niet. Wie verlangtst heeft naar een echtvriendin, biede hier een hóógen bruidschat,
375. wie een hemelprinses begeert, zoeke wel veel als koopprijs! Die bruidschat is niet te voldoen in goud en zilver, niet in stukken diamant en niet in soeasa. Als koopprijs kan slechts dienen vrome arbeid: het gebod van Zijn Goddelijke Majesteit voere men uit, men diene God dag en nacht, wat hij verbiedt werke men niet. Dat o heeren is de bruidschat voor Prinses Ti: dat ge u opmaakt tot den heiligen oorlog!
380. Wie verlangt naar prinses Ti ga stroomaf naar het slagveld. Vertrouwt ge niet op Allah en den profeet, men geeft u geen schijntje te zien; vertrouwt ge wèl op Allah en den profeet, — de verbintenis is er dat God vergelding schenkt. Denkt toch verwanten aan de met elkaar verband houdende overleveringen van den profeet. Wie niet gelooven in den profeet moeten wij ongeloovigen noemen broeders.

385. meunjò njang na soerat bagia — tjit djimita djalan njang
[seunang
baranggadoem ri tamaba — djimeuda^s wa hana reunggang
njan alamat oereuëng tjilaka — 'òh tamaba djipoewajang
meung röh 'òh that tatém peukreuëh — keu seuneuleuëh
[geutanjòë djitjang
gètkeu haj pò beuta^s iëm dròë — meunjò moepalòë akhé
[datang
390. teuma panè djeuët ta^s iëm dròë — oeròë doedòë toehan keukang
'òh tatoepeuë èleumèë pòt'alah — beutapeugah keu doem oerang
meuhan meunan gata salah — doedòë lam babah geubòh
[keukang
meunjò meunan haj pò meutoeah — balé tapeugah beuthat
[ba^s djitjang
wadjib tapeugah peuë njang soeröh — meusé moesòh toehan
[joeë prang
395. taprang kaphé wadjib meuhah — bè^s haj sabat tameurakan
djiu neujoeë pòh oelé alah — bè^s meutjakra ngòn kaphé njan
ba^s takalòn njeum ka salah — tòh ròt ilah djlaih ngòn toehan
iman lam dada ka hana lé — sabab keu kaphé djikheun toean
sòë njang dja^s sadjan kaphé — sabé-sabé tameurakan
400. sòë njang dja^s mat djaròë kaphé — iman han lé ka djitoean
barangpeuë boeët djipeugah ba^s kaphé — djihpi kaphé njan
[djimeunan
di dōnja kòn geukheun kaphé — pakòn sabé tadoeë^s sadjan
pakòn haj pò han tapiké — njang nan kaphé sitrèë toehan
njòë na sabòh wahé teungkoe — ama^s ba^s dō keu lawan njan
405. oereuëng njang doeë^s sadjan kaphé — tjit lahé lé djipeukalòn
doemnan soekaran hoekòm djibri — toehan ngòn nabi
[tapatéh han
djheut that akaj kaphé badjeuëng — djigantōng ladoem takalòn
ngòn agama djipeukéngkeuëng — lòn ngòn oereuëng habéh
[djipoeblòë
oelèëbalang oegòh-oegòh — habéh djipòh dalam nanggròë

385. Er is een Schrift des Heils, en tóch zoeken ze nog naar een aangenamen weg. Op welke wijze men hen ook opwekt, — zij zijn onuitputtelijk in hun tegenwerpingen. Dat is een teeken dat iemand rampzalig is, dat, wanneer men hem opwekt, hij grappen maakt. Gesteld dat we sterk wilden aandringen, aan het eind zou hij naar ons houwen. Het is maar beter heeren zich stil te houden! als er beletsel is, dan kome hij maar te laat!
390. Maar hoe zou men kunnen zwijgen? later zou de Heer ons een bit aanleggen! Heeft men wetenschap nopens onzen Heer Allah, dat men die dan verkonde aan alle menschen, anders zijt ge schuldig, en later legt men u in den mond een bit. Waar het zoo gesteld is gezegende heeren, vooruit, daar spreken wij, en laten zij maar naar ons houwen! plicht is te verkonden wat is geboden, zooals dat God gelast heeft de vijanden te beoorlogen.
395. Dat ge de ongeloovigen bevecht is stellig plicht, ge moet niet met hen omgaan vrienden! hen dood te slaan heeft Allah gelast, onderhoudt dan geen omgang met die ongeloovigen! Wanneer men naar hen gekeken heeft, geeft dat al een gevoel van schuld. Waar is de uitweg naar een zuivere rekening met God?! Het geloof in de borst is er niet meer, want tegen de ongeloovigen zeggen ze „toewan”. Gaat men tot de ongeloovigen, dan is het of men kameraadschap heeft gesloten,
400. en wie de hand eens ongeloovigen vat, hij heeft geen geloof meer, hij heeft al „toean” gezegd! van allerlei vertelt hij aan de kafir's, hij zelf is een kafir geworden en zoo is hij dan geheeten; vanaf deze wereld reeds noemt men hem kafir. Waarom woont ge steeds bij hen? waarom heeren denkt ge niet na? wie kafir heeten, zijn vijanden van God! Hier is er een (een verhandeling), voorts als tegenhanger van gene.
405. Zij die bij de kafir's wonen, zij laten het maar al te duidelijk zien! zóó groot zijn de bezwaren van hun bestuur! toch, God en den profeet volgt gij niet! Van zeer booze geaardheid zijn de ongeloovigen-hoerenkinderen: men ziet hen sommigen opnangen; den godsdienst ontreddehen zij; bovendien verkoopen zij de menschen allemaal; deftige oelëëbalang's slaan zij allen dood in de landschappen!

410. boekòn sajang boengòng djeumpa — roeròh mala niba^s talòë
 meuhana sòë prang blanda — rajeu^s deunda oeròë doedòë
 han djitinggaj lé meung sabòh — bandoem djipòh njang
 [peutoea
 ladoem djiba oe peutawi — ladoem djimè oe iëroepa
 ri njang moeda keu sipa^si — keu keulasi oereuëng toeha
415. habéh nanggròë djipeukéngkeuëng — peuë meuteumeung
 [djitjò^s landja
 doem areuta habéh djitoeëng — djiboeloeëng keu oereuëng
 [djiba
 keu rakan dròë areuta djibri — keu gadji bandoem aseuka
 tjit ka dilèë djimeudjandji — oepah djibri sòë njang boengka
 * habéh djitjò^s njang han masò^s — njang ta^slò^s la^sén keunira
420. djibòh hoekòm kaphé koetoe^s — keupeuë djitjò^s siteungòh atra
 siteungòh atra doemma ra^sjat — djipeusapat keu blandja
 djikheun di djih roegòë le that — tan lé hisab han é^s kira
 siteungòh atra djinòë tabri — sabòh bagi tjò^s keu gata
 meunan hoekòm ba^s kòmpeuni — meung han tabri dja^s
 [taboengka
425. njang geupoelang na siteungòh — njanpi mèhmòh lòm peukara
 habéh djitoeëng teuma keu djih — kaphé paléh hoekòm
 [djitoeka
 han lé tinggaj pi meung euntjit — djijoeë keumit teuma gata
 alat seunjata habéh djitjò^s — djiseukò^s sòë njang meuda^swa
 beuthat tasòm njan tapeudoeë^s — habéh djitjò^s dilèë moela
430. meunòë bangòn djitjò^s alat — deungòn séhat djibitjara
 joeë meudjoedi padjòh madat — ladoem pangkat gaséng djawa
 djijoeë oereuëng dja^s meutaròh — ladoem soenggòh han
 [peuë maba
 teuka oereuëng lhèë peuët reutòih — dja^s meutaròh mita areuta
 ri njang talò tinggaj badan — habéh simpan peuë na djiba

410. Is het niet jammer van de tjampaka's? ontbladerd en verwelkt zitten ze aan den draad. Als niemand vecht tegen de Hollanders, zal groot zijn de boete later! Zij laten er ook maar niet één over, alle peutoea's slaan zij dood! Een deel (van het volk) brengen zij naar Batavia, een ander deel nemen zij mee naar Europa; de jongen bestemmen zij tot soldaat, en tot matrozen maken zij de oudjes.
415. In het land maken zij één grooten rommel, wat zij vinden nemen zij meteen; alle goed eigenen zij zich toe, en verdeelen het onder de menschen die zij meebrengen; aan de eigen lieden geven zij waarden, als soldij voor de soldaten; immers hadden ze vantevoren afgemaakt: loon zouden zij geven aan wie vertrokken? Alles nemen zij van wie niet binnen zijn, maar voor wie zich hebben onderworpen is de rekening een andere:
420. ze hebben ingesteld, de gevloekte kafir's, dat ze van alles de helft nemen; de helft van het bezit van de gezamenlijke bevolking verzamelen ze om daarvan hun uitgaven te doen. Ze zeggen véél schade te hebben geleden, niet meer te berekenen, ondoenlijk te becijferen! „De helft van uw bezit moet ge nu afstaan, de andere helft neemt ge voor u zelf. Aldus is de regel bij de kômpeuni, en schuif je niet af, dan stap je maar op!”
425. Eén helft geven zij terug, en dan nog met veel drukte, er komt nog een zaak van, en dan nemen ze alles voor zich; de ellendige ongeloovigen veranderen de wetten, en er blijft geen spoor ook maar over! Dan laten ze u wachtdiensten doen. Alle wapenen nemen ze in, en ze slaan wie tegenstribbelt. Al is het dat ge, om ze te verbergen, ze laat liggen, zij hebben ze allemaal bij voorbaat genomen.
430. Aldus gaan zij te werk om die wapenen te nemen; met overleg vinden zij er dit op, dat zij laten dobbelen en opium schuiven, en er zijn er die zich occupeeren met de Javaansche tol. Ze zetten de menschen aan het dobbelen, en ettelijken moedigen daartoe met niet weinig toewijding aan. Gekomen zijn dan driehonderd man, die gaan dobbelen op jacht naar schatten. Van wie verliezen, zoodat ze slechts hun lijf behouden, wordt alles wat zij meebrachten, opgeborg.

435. kaphé paléh ka djipadan — ba^s rakan djijoeë geumala
 djijoeë gala sikin toemba^s — beudé kapa^s peudeuëng sama
 rieuë djibri ban njang kheunda^s — di djih gala^s djipeusiwa
 habéh djitjò^s bandoem barang — sikin panjang seumoeanja
 geumoeròh deungòn sinampang — peudeuëng parang alat
 [seunjata]
440. saré habéh bandoem alat — ma djisasat djitoeëng atra
 habéh bandoem djipeusapat — djikarat habéh djimita
 'òh tan alat dalam nanggròë — hoekòm djinòë ma djitoea
 hòka gata doemteu saré — beusa keutjé toeha moeda
 djibòh hoekòm kaphé pindòë — la^sén bagòë djiseuranta
445. doem ta^sikòt boeët gòmpeuni — bè^s meu^soengki toean beusa
 sòë han ikòt hana lagèë — koeplah oelèë djih koesoela
 meunan djikheun kaphé asèë — dikeuë djamèë¹⁾ ba^s ra^sjat bha
 hoekòm djibòh dalam nanggròë — la^sén bagòë tan ban njang ka
 ban njang meuhet kaphé pindòë — ban gala^s dròë si blanda
450. saré hasé ban njang meuhet — ma djipoeboeët ban njang hawa
 aneu^s dara doem njang djròh-djròh — dji^soeròh oedalam koeta
 han djitinggaj pi meung sabòh — dara beutòh njang gòt roepa
 'òh tròih ba^s djih djimeugoendé^s — djitaré^s sòë njang
 [na hawa
 habéh teubòih inòng bajé^s — han peuë sidé^s boeët blanda]
455. lintò barò teudoeë^s keudròë — djéhhò binòë ka kaphé ba
 ladoem meunan na njang meunòë — 'òh tren lakòë djih djiteuka
 é^s oe roemòh boeka pintò — dara barò djidja^s mita
 ka djitanòng lam kleumboe — djibeuradòe sadjan nisa
 niba^s reunjeun djilhat koepiah — djikeubah djibòh keu tanda²⁾

¹⁾ Het kantoor- en politiepersoneel op Atjèh bestond vroeger hoofdzakelijk uit Minangkabauers (Westkusters) of (aneu^s) djamèë.

²⁾ „Wanneer een Javaan van zijn werk thuiskomt, en aan de deur zijner woning de sloffen van een Europeaan vindt staan, dan blijft hij, eerbiedig gehurkt, buiten zitten, totdat de indringer weer te voorschijn komt, want die sloffen zijn het teeken eener tijdelijke inbezitting van huis, hof en familie, waartegen alle protest vruchteloos is.” Aldus volgens Snouck Hurgronje's Verslag van 23 Mei 1892 een oude Atjèhsche schildering van Javaansche toestanden.

435. De onheilige kafir's hebben overleg gepleegd: makkers laten zij goederen in pand nemen, zij zeggen hun te panden: sikin's, pieken, geweren, werplansen en sabels; dollars schaffen ze zooveel men wenscht; blij zijn ze die uit te leenen. Zij nemen alle goed, alle sikin-panjang's, donderbussen en snaphanen, sabels, hakmessen en verdere wapentuig.
440. Hebben ze alle wapens binnen, dan gaan ze speuren en halen naar zich toe het geld, alles schrapen zij bij elkaar, zij brengen in het nauw en zoeken overal. Zijn er dan geen wapens meer in het land, dan is het de tijd dat ze de wetten gaan omzetten. Waar zijt gij allen, grooten en kleinen, ouden en jongen?! zij stellen de wet, de vervloekte kafir's; naar een nieuwe methode commandeeren zij:
445. „Allen hebt ge deel te nemen aan de werken van de kōmpeuni! weest niet ongehoorzaam aan den toean beusa! wie niet gehoorzaamt, ik klief hem ongemakkelijk het hoofd en spiets hem!” aldus zeggen de hondsche kafir's ten overstaan van Westkusters ¹⁾ tot de menigte. De wet stellen zij in het land op andere wijze, — niet zooals vroeger! naar het hun lust handelen de onheilige kafir's, naar het persoonlijk welbehagen van den Hollander.
450. Hebben zij verkregen wat zij wenschten, dan doen zij (ook verder) naar zij begeeren. Alle mooie jonge meisjes roepen zij op naar binnen de versterking; zij laten niet één over van de volwassen maagden die er aardig uitzien, en bij hen gekomen, kiezen zij hun bijzitten; zij nemen maar wie zij begeeren. Geheel bedorven worden de goede vrouwen. Zij kunnen geen onderzoek lijden, de handelingen der Hollanders.
455. De bruijom zit alleen! gindsheen hebben de kafir's de vrouw gebracht. De helft doet aldus; er zijn er ook die zóó doen: Zoodra de man naar beneden is gegaan, komen zij; ze klimmen naar het huis op, openen de deur: de bruid gaan zij zoeken en — zij zijn de klamboe binnengegaan, zij slapen met de vrouw! Bij de trap hingen ze hun hoed op; die deponeerden ze daar als een teeken. ²⁾

460. watèè ta^sé^s meuhat djitròm — ta^seu djiròm hansòè poebla
 watèè beungèh oereuëng lakòè — djipeutalòè poebleut mata
 djipeuteupang gaki djaròè — djibòh beusòè tadjam mata
 tadjas^s peugah boeët seupa^si — ba^s gômpeuni tapeuhaba
 pakri toean boeët sidadoe — peutròih nabsoe djimeudina
465. aneu^s dara habéh djidròb — peuroemòh gòb habéh djiwa
 oereuëng nanggròè habéh reuntet — pakri njang gòt niba^s gata
 seu^sòt kaphé djaweuëb djibri — djipeugah kri sigra-sigra
 hoekòm kamòè ba^s gômpeuni — taleungò haj doem peutoea
 doemna nanggròè njang ka meutoeëng — moebòh boeloeëng
 [bagi doea
470. njang areuta di blang di gampōng — sabé boeloeëng ngòn
 [ampoenja
 beukit inòng meunan bagi — di soewami sabòh djeumba
 bah siteungòh keu sidadoe — bè^s tjeumoeroe doemna gata
 ba^s gômpeuni njankeu lakoe — gata teungkoe bè^s meuda^swa
 bagi gata tadòm malam — oeròè toean keu aseuka
475. kaphé asèè biè^s gōnteulé — djipanggé aneu^s peutoea
 doem peuroemòh oelèëbalang — njang meusoebang mantòng
 [moeda
 ba^s lakòè meunòè djibilang — lòn ka datang padoem lama
 deungòn gata lòn meung sabat — niba^s teupnat nanggròè gata
 tameudoeë^s-doeë^s sinòè sapat — meutjawarat peuë keureudja
480. proemòh gata oereuëng binòè — hantòm keunòè na geuteuka
 tjoeba joeë dja^s meung si^soeròè — manjòh kamòè kalòn roepa
 oelèëbalang teuma piké — éseutri ba^s lòn dijioeë ba
 njeum hana gòt meung han tabri — gômpeuni keumeung
 [eu roepa
 teuma geuwòè oelèëbalang — geuriwang oeroemòh tangga
485. geujoeë peugòt sabòh idang — gata datang ba^s beulanda
 gata djinòè dja^s ta^silé — ba^s gōnteulé dalam koeta
 seupaja na mangat djitoeri — djan ta^silé singòh loesa
 oereuëng binòè pi that gala^s — meung tajoeë dja^s hanpeuë
 [taba
 geumè ngòn idang ladjoe geudja^s — hingga sampa^s dalam
 [koeta

460. Gaat ge naar boven, — wel vast dat zij u trappen! ge ziet hen dan gooien, dat het zoo'n aard heeft! wordt de echtgenoot vertoornd, dan binden zij hem en spalken hem de oogen open, zij spalken armen en beenen kruisgewijs, en gebruiken scherpe ijzers. (Gesteld) ge gaat melden de gedragingen van de soldaten; aan de kōmpeuni rapporteert ge die: „Hoe is het toean, de soldaten voldoen maar aan hun lusten en plegen ontucht!
465. alle jonge maagden vatten zij op, alle getrouwde vrouwen pakken ze beet, de bevolking wordt geheel overweldigd! hoe is uw welmeenen terzake?“ dan antwoordt de kafir, vlot be-toogend: „De wetten van ons bij de kōmpeuni, luistert (hoe die zijn) o peutoea's! In alle landen die wij verwieven hebben wij een tweedeeling ingesteld:
470. alle goed op het veld en in de dorpen wordt gelijk opgedeeld met den bezitter. Waar het betreft vrouwen is aldus de verdeeling: voor den echtgenoot is één deel, de andere helft zij voor de soldaten. Gijlieden moet niet jaloersch zijn! bij de kōmpeuni is dat zoo de gang van zaken. Gij teungkoe's moet daar geen aanmerking op maken! jelui brengt den nacht met haar door, maar overdag heeren zijn ze voor de soldaten.”
475. De hondsche kafir, merk „controleur”, roept op de vrouwen van aanzien, de vrouwen van de oelëëbalang's, haar die soebang's in de ooren dragen omdat zij nog jong zijn. Tot den echtgenoot zegt hij aldus: „Ik, geruimen tijd geleden hier gekomen, wilde met u vriendschap sluiten. In uw land wonen wij hier bij elkaar en bespreken wat werk er is.
480. Uw vrouw is nog nooit hier gekomen. Toe, stuur haar een enkel dagje, ik verlang zeer haar te zien!” De oelëëbalang denkt: „Mijn vrouw zegt hij mij te brengen, ik geloof dat het niet geraden is om dat niet toe te staan. Kōmpeuni wil haar zien!” De oelëëbalang gaat dan naar huis,
485. laat een stel gerechten klaar maken (en zegt dan): „Je moet komen bij den Blanda, begeef je nu op weg naar den controleur binnen de versterking, opdat hij je leere kennen; de tijd dat je gaan moet, is morgen of overmorgen.” De vrouw is dan zeer verheugd! als men haar zegt uit te gaan, is er verder geen aanmoediging meer noodig! Zij pakt op de gerechten en begeeft zich op weg, tot zij aankomt in de versterking.

490. ban saré tröih oeba^s toean — peudjamoean ban sikada
 djibri ranoeb ngòn makanan — siklian bië^s meusaka
 doemna peunadjöh habéh djiböt — bië^s meusalöb deungòn
 [goela
 'òh saré lheuëh peudjamoean — pinah idangan djidjō^s boenga
 doedöë teuma lheuëh niba^s njan — siklian djijoeë gisa
495. djibri salén meuih keurawang — boenga karang le hareuga
 'òh lheuëh djibri boengòng djaröë — djikheun meunöë oeba^s
 [nisa
 beule gaséh wahé adöë — saweüë kamöë singòh loesa
 inòng djiwöë ladjoe leugat — dji^seuntat 'òh pintō koeta
 na kada siseun djeumeu^sat — lòm djiseutèt djijoeë teuka
500. oereuëng binöë lòm dji^silé — ba^s gōnteulé dalam koeta
 boengòng djaröë pi lòm djibri — djijoeë teuka teuma loesa
 loesa teuma lòm djiriwang — oelëëbalang han lé haba
 han é^s tatham lé talarang — goerangsang inòng geumoewa
 kaphé teuma djikheun meunöë — ba^s inòng njöë barō teuka
505. padoemna tréb lön ka keunöë — ba^s nanggröë njöë
 [gampōng gata
 keu^soelön hana tagaséh — njeum-njeum djajéh kamöë teuka
 djakalëë na njan tagaséh — beutapatéh ban lön kata
 dja^s tatamòng lam kleumboe — dja^s beuradöe siklëb mata
 meunan oelönteu meunabsoe — lön rindoe gala^s keu gata
510. ban djileungò oereuëng inòng — djitamòng djitala^s hawa
 hanpeuë sidé^s hanpeuë tanjòng — akaj inòng meung na
 [söë ba
 di kaphé pi tamòng ladjoe — lam kleumboe sapat doea
 dji^séh sadjan djibeuradöe — djipeulakoe ban njang hawa
 saré hasé ban njang kheunda^s — ma djitoela^s djijoeë gisa
515. singòh beungòh lòm djijoeë dja^s — inòng gala^s lòm djiteuka
 meunan-meunan geunab oeröë — djidja^s djiwöë dalam koeta
 beukit djitham oelé laköë — salah doedöë ba^s beulanda
 djikheun hoeköm kòn ba^s agam — pakòn tatham oelé gata
 njöë sabòh treu^s pi meuseuké — hoeköm kaphé bië^s beulanda

490. Aangekomen bij „toewan”, is er een passend onthaal. Hij geeft sirih en eterij en allerlei soort zoetigheden; alle mogelijke lekkernijen discht hij op, van die dingen met suiker er om heen. Is het onthaal afgelopen, dan worden de spijsen weggeruimd en biedt hij bloemen aan. Daarna zegt hij allen naar huis terug te keeren.
495. Hij geeft kleeren met geslagen goud, en bloemtuilen van hooge waarde. Nadat hij die handgiften heeft geschonken, zegt hij aldus tot de vrouw: „Er zij veel liefde o zusje, zoek ons eens op, morgen of overmorgen!” De vrouw keert dan fluks huiswaarts. Hij begeleidt haar tot aan de poort van het fort. Omstreeks een week later komt hij er weer op terug, en zegt hij te komen.
500. De vrouw gaat weer naar den controleur in de koeta. Wéér geeft hij geschenken, en dan zegt hij te komen overmorgen. En overmorgen keert ze dan nogmaals terug; den oelëëbalang wordt daarvan niets meer gezegd, zij is niet meer tegen te houden of te verbieden, onstuimig drijft het de vrouw naar de omhelzing. De kafir zegt dan tot de vrouw, direct na aankomst:
505. „Hoe lang woon ik nu al hier in dit land en in uw dorp; maar mij wedervaart geen liefde, het is of ik word geringschat wáár ik kom. Als gij wat van mij houdt, wil dan doen wat ik zeg: ga de klamboe binnen, ga even slapen, zóó zou ik het graag hebben, ik ben zoo verlangend in mijn smachten naar u!”
510. Nauw heeft de vrouw dat gehoord, of ze gaat er binnen en viert bot haar lusten, zonder iets te onderzoeken of te vragen. Zoo is de aard van de vrouw als er iemand is die haar verleidt. De kafir schiet eveneens vlug naar binnen, en zoo zijn zij achter de klamboe met hun beiden bijeen. Zij leggen zich te slapen en gaan te werk naar hun lusten. Verkregen hebbend wat hij wenschte, stuurt hij haar weg, zeggende, naar huis te gaan.
515. Ook weer den volgenden morgen zegt hij haar te komen; de vrouw is blij en komt nòg eens; en zoo gaat het maar àl door, zij loopt in en uit in de koeta, en als haar man haar verbiedt, heeft hij achteraf misdaan naar de opvatting van den Hollander. Die zegt: „Te richten staat niet aan den man! wat deed jij haar te verbieden?” Hier is nòg een stukje over het bezwarende van de wetgeving der ongeloovigen, merk „blanda”:

520. toedjöh oeröë keureudja^s an — si^s oeröë njan boeët keu radja
böh boeët oeröë böh boeët malam — bahkeu njan saböh keu
[radja
meunan hoeköm djiböh padan — inòng agam keutji beusa
toeha moeda böh aneu^s miët — oereuëng sakét meung é^s djiba
oelëëbalang pi djijoeë boeët — beuthat pòtjoet roemòh raja
525. habéh bandoem djipeusanteut — beuthat pòtjoet ngòn si laba
namiët ngòn pò han meuri lé — boeët si kaphé djipeurata¹⁾
han lé keutjhi^s imeum nanggröë — wazi meuntröë djipeutoeka
si meutjandoe njang meugriët — djih sakét han djibri bawa
gòbnjan koereuëng ba^s meuhisa^s — han geutoepat-toehò mita
530. oereuëng boengka pi poëh han ban — beuthat djalan
[panda^s safra
meung hana païh lòm djitawan — lòm djitjò^s njan ngòn areuta
beuthat beurab tadja^s si^s at — saböh sa^s at njan oepama
beuthat meugriët boeët teudhab-dhab — beuthat arat na
[keureudja
meung hana païh han djeuët tadja^s — meuhat sangka^s han
[djeuët safra
535. han tröih nabsoe ban takheunda^s — meutheun tapa^s boebé
[seuma²⁾
hoeköm gadòh adat reulë — agama tan lé boebé seuma
tjit meutamah le that djahé — 'òh tröih kaphé bië^s blanda
njankeu hoeköm si la^s natoelah — haj meutoeah kòn
[peureuboela
tjit meuhat na ban lòn peugah — kòn beurakah lòn meulaba
540. han tapatéh dja^s eu keudröë — boengka djinöë nanggröë djawa
meusé padang deungòn dili — lòm peutawi nanggröë djawa
hoeköm tjara^s tan djipaköë — djeuëb-djeuëb nanggröë
[doeë^s beulanda
doeë^s keu djalang oereuëng binöë — njang na laköë djimeudina
beuthat laköë theë djimeumoekah — han djeuët teugah boeët tjilaka

¹⁾ „De Atjehers zeggen vaak: de Kômpeuni scheert allen over eene kam, maakt het lage hoog en het hooë laag”, aldus Snouck Hurgronje in zijn politieke openbaring van 23 Mei 1892.

²⁾ „Zij” — Kômpeuni — „bemoeilijkt het verkeer, doordat hare politie van vreemdelingen allerlei briefjes en passen eischt en hunne vrijheid van beweging belemmert” hoorde Snouck Hurgronje klagen in 1891.

520. Van zeven dagen arbeids dient één dag gewerkt te worden voor den vorst, zoo dag als nacht; één zoo een werkdag zij voor den vorst! Dusdanige wetten denken zij uit: vrouwen en mannen, klein en groot, oud en jong, zelfs kleine kinderen en zieken, — wanneer ze sterk genoeg zijn, laten zij ze uitkomen; oelëë-balang's laten zij werken, tot zelfs pòtjoet uit het groote huis!
525. allen scheren zij over één kam: wie pòtjoet is, wie Si Laba, wie slaaf, wie heer, — het is niet meer te zien, de kafir niveleert alles!¹⁾ keutjhi^s en imeum gelden niet meer, wazi's en mantri's halen zij dooreen. De opiumschuiver komt in het gedrang: hij wordt ziek, omdat ze niet toestaan dat hem (opium) bezorgd wordt; hij komt te kort bij het schuiven, en weet niet waar hij het zoeken moet.
530. Lieden die op reis willen, krijgen ook rijkelijk hun bekomt. Al is het maar een kleine reis, zoo ze geen pas hebben worden ze weer gearresteerd, en ze pakken hen op mèt hun goed, al gaat men maar vlak bij en voor een oogenblik, een kwartier ver bijvoorbeeld, al zit men in moeilijkheden door werk waar haast bij is, al spant het nog zoo met het werk, — hebt ge geen pas, dan moogt ge niet gaan, ze weigeren het stellig, ge moogt niet op reis,
535. ge krijgt niet gedaan wat ge wenscht, tegengehouden worden voetstappen ter grootte van een schurftdiertje.²⁾ De goddelijke wet verzwindt, de adat verval, godsdienst resteert er geen aasje. Wat echter zéér toenam, dat is grove onwetendheid, sinds kwamen de kafirs van de soort „blanda”. Zoo is het bestel van de door Allah gevloekten, gezegenden, het is geen overdrijving, het is heusch juist als ik zeg, ik snijd niet op en neem geen winst.
540. Geloof ge het niet, gaat dan zelf zien, vertrekt heden naar Java. Zoo te Padang en in Deli als ook te Batavia op Java wordt de goddelijke wet niet gehuldigd. In eenig land waar de Blanda's verblijven leven als hoeren de vrouwen; zij die mannen hebben plegen ontucht; en al weten de mannen, dat zij overspelig zijn, het onzalig bedrijf mogen zij niet verbieden.

545. meunan hoekōm si la^snatoelah — djheut that leupaïh boeët
[beulanda
han djitakōt adeuëb alah — bit that sōsah ta^seu roepa
meunankeu doem ta^seu lahé — ba^s doe^s kaphé nanggròë
[djawa
agama éseulam tòë hana lé — hoekōm kaphé njang
[beureuganda ¹⁾
dilèë boenòë ka lōn peugah — lam keureutaïh ka lōn hanta
550. boekōn teungkoe lōn beurakah — tan boebé drah lōn meulaba
meunan hoekōm ba^s gōmpeuni — hoekōm kaphé bië^s beulanda
talindōng lōn haj ja rabi — niba^s kaphé hoekōm hamba
tapadò^s lōn niba^s meunan — bè^s rōh tjèetan tipèë daja
tatoendjò^s lōn ateuëh djalan — keurila^san gata geuma
555. tabri beurōh ateuëh ta^sat — lōn ibadat njan keu gata
bè^s tabri rōh djalan sisat — bè^s tabri rab njang tjilaka
tabri khaléh niët lam badan — bè^s tabri njan teuka ria
tabri lōn poeboeët keubadjikan — siklian njang tageuma
tabri reudjang oelōn tèëbat — niba^s ma^ssiët darōhaka
560. tabri keu lōn di akhirat — djalan teupat lam tjeuroega
lòmpi teuma keu lōn tabri — keu prang sabi ba^s lōn geuma
tabri koeat ngòn beurani — lòm beutabri niët boe beuna
tabri soenggōh ba^s poeprangan — ateuëh djalan soerōh gata
ba^s prang sabi bè^s poetōsan — samataran mantōng njawa
565. la ilaha illa 'llah — liké alah bè^s na reuda
moehammad rasoeloe'llah — doea kalimah that meulia
amaba^sdō taleungò kri — prang sabi oelōn peugisa
keu boeët kaphé ka tatoekri — ka lheuëh halé lōn peunjata
taprang kaphé sabiloelah — soerōh alah takeureudja

¹⁾ „Verder is in de Atjèhsche populaire meening van eene kafirheerschappij onafscheidelijk het streven der kafir's om den Islam af te schaffen, en de meest gematigde opinie was deze, dat de kōmpeuni althans de Javanen en Maleiers feitelijk dwingt, veel van hun godsdienst te verzaken". — Aldus bevond Snouck Hurgronje in 1891. Zie ook „De Atjèhers", Deel I, p. 14.

545. Aldus het bestel van de door Allah gevloekten, méér dan slecht zijn de inzettingen der Hollanders. Zij vreezen niet de straffen Gods, waarlijk zeer zorgelijk is wat men ziet. Aldus is al wat men publiekelijk aanschouwt, waar de kafir's wonen op Java; de godsdienst van den Islam is er bijna weg, maar de inzettingen van de ongeloovigen tieren welig.¹⁾ Vroeger en zoo juist heb ik het bekend gesteld, op papier heb ik het neergelegd,
550. ik snijd heusch niet op, niet zooveel als een korreltje neem ik winst. Zoo is het bestel bij de kōmpeuni, het beheer van de kafir's van de soort „blanda”. Bewaar mij ervoor Heer dat de kafir's mij zouden gezeggen, beschut mij voor zoo iets, laat het er niet toe komen dat de duivels mij verstrikken, wijs mij voort langs den weg, het moge u behagen dat mij zulks worde toegestaan,
555. geef dat ik gehoorzaam worde, dat mijn dienst zij u gewijd, laat ik niet komen te dwalen, doe mij niet geraken in de nabuurschap van wat onheilig is, laten zuiver zijn mijn innerlijke bedoelingen, mogen die niet door verwatenheid worden aangetast, geef dat ik betracht alle deugden die u welgevallig zijn, geef dat ik mij spoedig bekeere van de ondeugd der ongehoorzaamheid,
560. sta toe dat ik in het hiernamaals regelrecht ga het paradijs binnen, daarenboven — wil mij begenadigen, dat ik vreugde vind in den heiligen oorlog; maak mij sterk en dapper en wil geven dat mijn bedoelen vast sta, geef dat ik ernst maak met den oorlog langs den weg van uw bevel; van den heiligen oorlog late ik niet af, zoolang ik nog leven heb!
565. Er is geen god dan Allah! laat het melden van Allah's lof nooit stagneeren. Mohammed is de gezant van Allah! aldus de twee zeer edele formules. Vervolg. Wilt luisteren hoe ik op den heiligen oorlog terugkom. Van de werken van de kafir's weet ge nu alles af, ik heb die bereids belicht. Bestrijdt de ongeloovigen langs den weg Gods; Allah's bevelen, voert die uit.

570. boenòë pi ka oelôn peugah — dalam koerah njang peutama
 lheuëh njan tipèë tjèëtan badjeuëng — djitheum oereuëng
 [dalam dônja
 prang kaphé teuma lôn bileuëng — djipeukéngkeuëng asòë
 [dônja
 djinòë teuma ka lôn oelang — ba^s haba prang nan sabila
 keuleubèhan oereuëng moeprang — meuriwang meusé peutama
575. lôn bôh diteungòh tjèëtan tipèë — mangat geuthèë sòë peutjaja
 lheuëh njan teuma lôn peuteuntèë — prangòë asèë bië^s
 [beulanda
 dilikòt njan njòë haba prang — ka djeuët meuseulang
 [njeum-njeum doea
 tamsé oereuëng meu'oeë di blang — lòm di ladang poega lada
 sangkira hana djeuët padé — ka na di glé lampòih lada
580. han di awaj na di akhé — leumòh até doemna gata
 keuleubèhan prang tjit lôn peugah — meusé òlah njang
 [peutama
 la^sén pi na le meutamah — lôn peugah hadih sòjdina
 oelõnteu toeëng dalam kitab — nan nasihat mòseulimina
 lôn teureudjeumah keu hikajat — atjèh meuhat lôn bôh basa
585. mangat djitoepeuë lé si doengèë — tan èleumèë meusé hamba
 mangat djitoepeuë prang peureulèë — mangat djithèë njang
 [sibeuna
 masa dilèë oelôn kasat — peugòt hikajat keu sèëdara
 keu oereuëng awam oelôn hitab — lòm keu nasihat njang
 [tém geuma
 keunan lôn bri hikajat njòë — lòm adòë keu oereuëng loepa
590. kòn keu teungkoe goerèë kamòë — ka na ba^s dròë dalam dada
 han mèë tabòh ië dalam mòn — ka meutamòn teubiët mata
 lòm sabòh treu^s han gòt bangòn — sang teumòn peunamiët
 [sòjda
 meusé la^sòt njan tasiboe — meusé garoe tabòh boenga
 meusé aneu^s peuroenòë koe — han gòt lakoe djheut that basa

570. Zooeven heb ik dat reeds gezegd in het eerste boek. Volgden: de listen der booze satan's, hoe zij tegenhielden de menschen in de wereld. Den oorlog tegen de kafir's heb ik daarop behandeld, en hoe dezen in verwarring brengen de menschheid. Nu dan ben ik teruggekomen op het verhaal nopens den heiligen oorlog. De superioriteit van de strijders was daarin als de inleiding.
575. Ik plaatste in het midden de verstrikkingen door de satan's, opdat het weten zouden wie gelooven. Daarop bepaalde ik de geaardheid van de honden van het ras „blanda”. Daarna kwam dit: het oorlogsverhaal; dit is te splitsen als in tweeën. Het is als met lieden die hun sawah bewerken, en bovendien op de ladang peperplanten: gesteld dat niet slaagt de rijst, dan is er in de bergen nog de pepertuin;
580. mankeert het bij het begin, dan is het er aan het eind. Mogen week zijn uw aller harten! De verhevenheid van den oorlog noemde ik natuurlijk als nummer één. Overigens is er veel bijgekomen. Zoo noemde ik de tradities van onzen meester, door mij aangetroffen in het boek, getiteld „Leering voor onze rechtgeloovigen”. Ik vertolkte ze tot een hikajat, en ik bezigde bepaaldelijk de Atjèhsche taal,
585. opdat de domme het zou verstaan, hij die geen wetenschap heeft, — als ik! opdat hij wete dat te vechten plicht is, opdat hij kenne de waarheid. Indertijd zette ik mij ertoe, te maken deze hikajat voor mijn broeders. Leeken spreek ik toe. Voorts diene zij tot leering van wie er genoeg in vinden, voor dezulken bestemde ik deze hikajat, en ook broeders voor hen die vergaten,
590. doch niet voor u teungkoe, onzen leeraar! Gij hebt in u zèlf reeds zulke wetenschap, en absurd ware het, water te doen in de put! dit is daar reeds verzameld, en aderen nemen daaruit hun oorsprong! en dan nog: het zou ook niet staan, het ware als knechtte de slaaf zijn heer, als besprenkelde men de zee met water, als parfumeerde men reukhout met bloemen, als wees het kind zijn vader terecht. Het zou niet staan, het zou getuigen van zéér slechte manieren!

595. di lôn teungkoe meung lôn peugah — ba^s alah lôn takôt dèesa
keureuna hadih rasoelōlah — na geupeugah lé oelama
man katama 'ilman aldjamahoe'llâhoe bilidjâmin min al-nârî
barangsòë sòm èleumèë pòteu alah — keukang lam babah
[meusé goeda
neubōh keukang oelé alah — apoej mirah toetōng raja
njankeu sabab oelôn peugòt — beutaseutòt prang beulanda
600. ban lôn peugah beutapoeboeët — haj teungkoe tjoet nakeu pahla
teudoeë^s 'òh nòë njòë sigeutoe — amaba^sdoe keumoedi^sin
[doedòë
taprang kaphé doem haj teungkoe — tadjas^s ladjoe bè^s tréb
[doedòë
tatinggaj prang dèesa gata — haj sèèdara adoeën adòë
beutapiké bè^s taloepea — keunòng bala pagé doedòë
605. wahé moe^smin njang meu^siman — ingat peureuman pò
[geutanjòë
meung han tapatéh hadih peureuman — binasa^san doem
[sibagòë
beuta^singat wadjib meutjéh — prang kaphé paléh bè^s ngòn
[ria njòë
ajat lôn bōh ka dioeloe — hanpeuë teungkoe lôn bōh sinòë
areuta ngòn dròë keu prang sabi — njan beutabri tapeudjaròë
610. meunan soerōh pò koe rabi — napakah tabri ba^s boeët
[prang njòë
adeuëb geutanjòë tatinggaj prang — 'òh tapoelang pagé doedòë
beuta^singat haj tjoet abang — sé^ssa geupoelang hana bagòë
illâ tanfirôe joe'azziboekoem — ingat kawōm kalam meunòë
geusé^ssa oereuëng njang han moeprang — toetōng badan
[peudéh asòë
615. deungòn kaphé moeprang gata — beurata alat di djaròë
na sangkira hana kèëwasa — ngòn blandja tapeudjaròë
meusé peureuman pò halarat — beuta^singat wahé adòë
(*Koeran VIII: 62a*) — ma^sna moephōm teuma meunòë
wahé moe^smin alat beuhasé — ngòn prang kaphé sitrèë gata

595. Ik, teungkoe, zoo ik spreek, is dat, omdat ik tegenover God vrees te zondigen, want de traditie van den godsgezant, zegt de oelama, luidt: „*Wie wetenschap verbergt, zal door God voorzien worden van een teugel van vuur.*” Alwie verbergt wetenschap van onzen Heer Allah, — een bit in den mond zal hij krijgen als een paard, aangelegd zal hem worden door Allah een bit van rood vuur, gloeiend heet. Dat is de reden dat ik dichtte, opdat ge zoudt meedoen in den oorlog tegen de Hollanders.
600. Wilt handelen naar ik zeg, teungkoe tjoet, er staat hemelloon op. Laten we het hierbij. Vervolgens: Bestrijdt de kafir's o teungkoe's, gaat meteen, doet het niet láter. Blijft ge weg uit den slag, dan handelt ge zondig. Wilt bedenken en vergeet het niet: onheil zal u treffen den dag des oordeels later!
605. Geloovigen die in God vertrouwt, denkt aan het woord onzes Heeren! Geloofte ge niet in traditie en Woord, — ge zult schade lijden in alles! Bedenkt, de verplichting is speciaal, den strijd tegen de ellendige kafir's voert dien niet met oogendienarij! De Koeranverzen heb ik boven al gegeven, hier teungkoe plaats ik er geen. Goed en bloed aan den heiligen oorlog, wilt ze dáár aan geven!
610. aldus het bevel van mijn heer, mijn meester, schenkt onderhoudsgelden voor den arbeid van dezen oorlog! Gefolterd zullen wij worden, zoo wij wegblijven uit den strijd, wanneer wij thuishkomen later op den oordeelsdag. Moogt ge eraan denken tjoet abang, de straffen die men oplegt zijn zonder voorbeeld. „*Indien gij niet helpt zal Hij u straffen!*” onthoudt menschen die woorden. God straft hen die niet oorlogen; hun lichaam zal branden, pijnen zal het vleesch.
615. Met de kafir's vechten moet ge, neemt als één man de wapenen ter hand. Zijt ge evenwel niet valide, betaalt dan uw bijdragen, naar het woord van Zijn Goddelijke Majesteit. Moogt ge het onthouden: „*Vereent uw pogingen, verzamelt uw paarden, opdat ge schrik brengt in de zielen van Gods vijanden, van die van U en van vijanden die gij niet kent. God kent hen!*” Den zin begrippe men aldus: O geloovigen, brengt in gereedheid de wapenen voor den oorlog tegen de kafir's, uw vijanden,

620. boebé kada na kèëwasa — tapeusigra baranggasòë
 mita alat doem beurata — haj sèédara adoeën adòë
 peudeuëng seundjata doem njang koeat — goeda ta^sikat
 [doem njang ragòë
 sitrèë alah na djitakòt — na djisoeròt kaphé pindòë
 alat tamita ngòn tamoeprang — wahé abang geunab oeròë
625. njawòng toebòh bè^s tasajang — blandja prang tapeudjaròë
 beuta^singat haj oereuëng moe^smin — beuthat jakin oeba^s
 [boeët njòë
 ingat soeròh raboelalamin — djimeunan din agamateu njòë
 sipreuti ban peureuman toehan — ngò haj abang oelòn
 [kheun pròë
 (*Koeran IX: 39*) — tjoeba poephòm wahé adòë
630. meung han tamoeprang gata bandoem — la^sén kawòm
 [neubòh gantòë
 baranggasòë toehan soeròh — neujoë pòh moesòh kaphé
 [pindòë
 mèë keu meunan haj teungkoe bòh — bahlé neubòh la^sén
 [gantòë
 teuna gata keupeuë goena — hana seutia teudoeë^s keudròë
 oeròë pagé keunòng sé^ssa — meungnjò gata njan ta^siëm dròë
635. pakri njang djeuët ta^siëm sabé — sang han maté doem
 [geutanjòë
 tatakòt that njan keu maté — njeum hana lé nè^smat meunòë
 meungnjò tathèë gòt tjeuroega — ma^ssiët gata keupeuë sinòë
 meungnjò moesòhteu beulanda — moeprang sigra geunab oeròë
 le that pahla prang ngòn kaphé — haj bòh até tangò djinòë
640. sadoem ngòn anòë di pasi — toehan bri pahla pagé doedòë
 njòë lòm tangò wahé éseulam — beuna tapham pahla prang
 [njòë
 jòh geupeudjeuët nabi adam — hingga toean kiamat nanggròë
 ta^sibadat doemna gata — bè^s na reuda malam oeròë
 habéh meuhimpòn pahla gata — keu sòë njang na dja^s
 [prang kaphé njòë

620. naar de mate van uw vermogen. Een ieder bespoedige dat! Zoekt gereedschap, gij allen broeders, stevige zwaarden en wapens, en tuigt op deugdelijk gedresseerde paarden, opdat Godes vijanden zullen vreezen, opdat zij terugtrekken, de onheilige kafir's. Zoekt tuig om mee te oorlogen broeders, allen dag!
625. De ziel uws lichaams, spaar die niet, draag af uw oorlogsbijdrage! Denkt eraan geloovigen, weest wel zeer toegewijd aan dezen arbeid, weest gedachtig het bevel van den Heer aller werelden! Hij heet „din”, deze onze godsdienst! Zooals luidt het Godswoord, luistert broeders, ik zal het u zeggen: *„Hij zal stellen in uw plaats een ander volk!”* poogt dat te begripen broeders!
630. Zoo gijlieden niet wilt vechten, zal God een ander volk stellen in uw plaats. Aan een ieder gelastte God te dooden de vijanden, de ellendige kafir's. Zou het dan passen teungkoe's, te zeggen: welaan, God stelde een ander ter vervanging?! Tot wat nut waart gij dan, ontrouw en achterblijvend? Op den oordeelsdag wordt gij gestraft, zoo ge u afzijdig blijft houden!
635. Hoe kunt ge maar steeds werkeloos blijven, als moesten wij allen niet sterven! Ge vreest zeer voor den dood, meenend dat er niet meer zullen zijn genietingen als van nu? Als ge eens wist hoe goed het is in het paradijs, gij ongehoorzamen, wat doet ge hier? Wat betreft uw vijanden de Hollanders, bestrijdt hen snel en allen dag. Zeer veel bedraagt de belooning voor de bestrijding van de kafir's:
640. evenveel als er zand ligt aan het strand, zooveel hemelloon geeft de Heer op den oordeelsdag later! Hoort dit nog Islamieten, opdat ge moogt begripen, hoedanig de goddelijke belooning is voor dezen strijd, vanaf dat de profeet Adam werd geschapen, totdat, heeren, de wereld zal vergaan. Vervult den eeredienst gij allen, zonder poozen, nacht en dag, en in hooge mate zult gij zamelen hemelloon, die gaat bestrijden de kafir's nu!

645. meuhimpōn pahla keu oereuēng moeprang -- wahé abang
[bè^s that lalòë
beutapoebœët pagi peutang -- bè^s na reunggang meung
[malam oeròë
beu na tadjā^s peutang pagi -- sòë prang kaphé geunab oeròë
le that pahla toehan neubri -- hadih nabi njang areutòë
si^sōn boelèë gata loerōh -- han é^s sòë bōh joem meukatòë
650. njandoem pahla haj teungkoe bōh -- gòt ba^s soenggōh
[poeboeët prang njòë
prang njòë haj pò beuna sahèh -- hana ròt wèh wahé adòë
hadih nabi oelōn peusahèh -- hana ròt wèh wahé adòë
hadih nabi lōn peusarèh -- djinòë taprèh oelōn kheun pròë
deungòn kaphé talawan prang -- toeēng meuneunang pagé
[doedòë
655. sòë njang kadam oereuēng moeprang -- pahla geupoelang
[le han bagòë
doeablaīh dròë geubri kadam -- haj abang laba meukatòë
lòmpi loerōh doemna dèësa -- meusé ban na aneu^s boenòë
meusé aneu^s njang barō na -- dèësa hana niba^s asòë
la ilaha ilalah -- seumbah alah malam oeròë
660. njòë lòm tangò hadih nabi -- ma^sna lōn bri mantòng sinòë
sòë ikat goeda lihië -- djipeuhasé alat prang njòë
le that pahla na djidapat -- di akhirat ngòn disinòë
di dōnja rampasan le that -- di akhirat tjeuroega doedòë
njòë lòm hadih oelōn njata -- lapaj ma^sna na disinòë
665. *idzâ kabasœekoem farmauhocm bīl-noebli wasoelloē'l-*
soejoēfa -- ma^sna meu^sarōih tangò djinòë
adat djipeurab oeba^s gata -- kaphé teuka ba^s geutanjòë
wadjib talawan doemteu rata -- phōn taloeta deungòn djaròë
tapeusinampang deungòn beudé -- ateuēh kaphé doemteu¹⁾
[adjòë
boesoe bleut ngòn ali-ali -- taròm kaphé doem sinaròë

1) Er staat *دوم تاجي* Bedoeld adòë? achi?

645. verzamelen zal zich het hemelloon voor de strijders! O broeders, gaat niet zoo op (in wat is van deze wereld), doe het (oorlogs)werk te ochtend en te avond, zonder te poozen, nacht noch dag! moogt ge gaan te avond en te ochtend! Wie strijden tegen de kafir's dag aan dag, hun schenkt God veel loon. De traditie van den profeet licht dat toe: Een haartje dat ge erbij inschiet, daarvan zou niemand den hoogen prijs kunnen betalen (dien God er naar verhouding voor geeft).
650. Zóó groot is de belooning, teungkoe's! ge moest maar deugdelijk voeren dezen oorlog! Deze oorlog, heeren, is waarlijk echt, er is geen weg om er aan te ontkomen, de traditie heb ik er op nagezien, — er is geen uitweg broeders! De overlevering van den profeet heb ik verduidelijkt; wacht nu, dan zal ik verder vertellen. Wanneer wij den oorlog tegen de kafir's aanvaarden, krijgen wij ten slotte de overwinning.
655. Wie dient de strijders, bijzonder groot goddelijk loon zal hem worden geschonken: twaalf dienaren worden hem toegewezen, broeders, de winst beloopt kati's! bovendien worden uitgewischt alle zonden, als ware men zoo juist geboren; als van een kind dat zoo pas ter wereld kwam, zoo zondeloos is het vleesch. „Er is geen God dan Allah!” zoo huldig ik Allah nacht en dag.
660. Hoor ook dit nog uit de traditie van den profeet; den zin ervan geef ik slechts hier: Wie optuigt een paard, dat hij bestemt tot dezen oorlog, zeer veel loon gewordt hem, zoo in het toekomstige als hier: in deze wereld zeer veel buit, en in het hiernamaals later het paradijs. Hier is nóg een overlevering die ik verduidelijk; tekst en vertaling zijn hier:
665. „*Als zij u overvallen, werpt hen dan met pijlen en trekt de zwaarden!*” Hoort nu de passende vertaling: Indien zij u benaderen, de kafir's komende bij ons, zijt gij allen verplicht hen te weerstaan. Vecht eerst met de handen; schiet met geweren op de kafir's gij allen vorsten (?), bestookt met spanboog en slingersteen al die ongeloofigen!

670. tasoeët peudeuëng adòë sampèë — tapòh sitrèë tapeukandòë
 habéh leumbéng ka tòë sitrèë — peudeuëng ka mèë tasoeët djinòë
 meunan soeròh niba^s nabi — njòë lòm dali hadih djinòë
man ramâ bisahmin fi sabîl i'llâhi fahocwa lahoc'adloc mihrabin
 sòë ròm kaphé lam prang sabi — toehan neubri pahla doedòë
 tapoemadika sabòh abdi — pahla sabé ngòn djéh ngòn njòë
675. meunan riwayat sabòh rawi — meunòë lagi sabòh bagòë
 sòë ròm kaphé didalam prang — toehan poelang tjeuroega
 [doedòë
 keunòng sitrèë atawa han — pahla sabé njan meusé boenòë
 namiët moe^smin madika^san — meunan sabé njan pahla
 [ngòn njòë
 si madika njan teubòsan — nòraka han keunòng asòë
680. toebòh namiët ngòn teubòih gata — ba^s nòraka tateubòih dròë
 meusé nabi neumeusabda — haj sèèdara leungò djinòë
man a'taka rakabatan moesliman kâna fidâ'oc koelli
'adwan minhoc 'adwoen min nâri djahannoem — ma^sna
 [tapham koe^sareutòë
 sòë peureudika njang meu^siman — leupaïh gòbnjan ka teugantòë
 djeuëb anggèëta niba^s badan — madika^san doem sinaròë
685. *inna'llâhoc lajoedahiloe bi'l-sahâmi 'l-wahid thalâthata*
koesoeerin fi'l-djannati — hadih nabi lôn areutòë
 sigò boesoe taròm sitrèë — tatamòng lhèë dròë geutanjòë
 toehan bri tjeuroega teuntèë — tamòng ban lhèë dja^s
 [moepèudòë
 njang phôn oereuëng bri areuta — njang bitjara teuma sidròë
 njang sidròë treu^s njang geulahwa — ban tiga geutamòng
 [keudròë
690. njòë lòm tangò haj sèèdara — sabda sòjdina nabi geutanjòë
koelloe sjai in jalhõe bihi ibn adam bâtiloen illâ thalâtha
ramjatoen 'an kausihi wata'diboe farasiki wa moelâ'abatoe ahlihi
fainnahoen min al-hakki
 djeuëb-djeuëb meuneu'èn aneu^s adam — moepiasan dalam
 [nanggròë
 bandoem bateuë sikeulian — maléngkan lhèë peuë njang sah djinòë
 lhèë meuneu'èn njang na soenat — haj sabat taleungò djinòë
 peutama phôn ròm beuteupat — tapoemeuhat seunang djaròë

670. trekt uw zwaarden, broeders en verwanten, houw in op de vijanden en verdubbel ze (door ze te splijten). Hebben de werplansen dienst gedaan en is de vijand vlak bij, dan is het goed dat ge uw zwaarden trekt. Aldus gelastte het de profeet. Hier is nog een argument, ontleend aan de traditie: „*Wie een pijl afschiet in den heiligen oorlog, staat gelijk met een groot krijgsman*”. Wie gooit de kafir's in den heiligen oorlog, God schenkt hem hemelloon later. Bevrijdt ge een slaaf, de belooning is even groot dáárvoor als hiérvoor.
675. Aldus het vertelsel van een verteller, ook weer van dezelfde strekking: Wie gooit naar de kafir's in den oorlog, God schenkt hem het paradijs later; of hij den vijand geraakt heeft of niet, de belooning blijft dezelfde. Stelt een geloovige een slaaf in vrijheid, dan is daarvoor en hiervoor de belooning gelijk; de vrijgemaakte is als een losprijs, waardoor het vagevuur het vleesch niet deert,
680. het slavenlijf dienende om u in te lossen; uit de hel koopt ge u vrij; het is zooals de profeet heeft gezegd, luistert broeders: „*Als men een geloovigen slaaf vrijmaakt, zal als vervanging van elk van diens ledematen een der eigene ledematen van het vuur bevrijd worden.*” Den zin, opdat ge dien zult vatten, zal ik verklaren: Wie vrijmaakt een geloovige, hij is vrij en vervangen; alle leden zijns lichaams zijn vrij.
685. „*God doet door één pijl drie kasteelen in het paradijs veroveren.*” Deze traditie van den profeet moge ik verklaren: Voor één keer dat ge met de boog schiet op den vijand, gaan drie onzer naar binnen; de Heer geeft, dat in het paradijs vast binnengaan, gedrieën, gaande tegelijk: eerst een milddadige, dan een goede raadsman, en dan nog de schutter; met hun drieën gaan ze naar binnen.
690. Hoort dit ook nog broeders, een zeggen van onzen meester, onzen profeet: „*Alles waarmee de mensch zich vermeit is ijdel, behalve drie dingen: een schot uit zijn boog, het africhten van zijn paard, en het spelen met zijn vrouw. Zij toch behooren tot datgene, waar hij recht op heeft.*” Alle spelen welke de kinderen Adam's spelen op deze wereld, alle zijn zij ijdel, behalve drie soorten die gelden; drie spelen zijn verdienstelijk. Vrienden, luistert nu: Ten eerste: juist te werpen! oefent dat, opdat gemakkelijk worde de hand,

695. tameuròm-ròm ateuëh tanda — na biasa teupat djaròë
 njang doea tapasang goeda — boebiasa tapeuroenòë
 ma^s na taròm ja^s ni poebeudé — prang ngòn kaphé tameuroenòë
 ba^s pataraḡna teumèmba^s — bè^s meurira^s keudéh keunòë
 peuroenòë goeda djeuët tameuta^s — tameu^s oendjō^s beuthat
 [ragòë]
700. tameuroenòë niët lam até — lawan kaphé doem sinaròë
 wajang pi djeuët pahla hasé — bè^s lalòë lé doem geutanjòë
 njang alat prang séb keu doemnan — meung le ba^s njan
 [koeweut gigòë]
 batjoet lôn bōh hadih peureuman — oelôn simpan bè^s le sinòë
 meung ta^s ikōt njan moemada — keupeuë goena le niba^s njòë
705. djinòë lôn bōh keu mat koeta — pahla raja hana sibagòë
 dilèë pi ka oelôn peugah — njòë lôn tamah batjoet sinòë
 amaba^s doe doedòë niba^s njan — keuleubèhan oereuëng
 [doeë^s koeta¹)]
 lapaj hadih han lôn bajan — ma^s na toean lôn bōh sadja
 djinòë lôn peugah hadih nabi — kata rawi lôn tjalitra
710. padoem-padoem hadih nabi — ba^s prang sabi raja pahla
 pahla raja pangkat manjang — toehan poelang pagé tjeuroega
 lapaj hadih tan tjoet abang — oelôn karang ma^s na sadja

¹) We naderen het eind. Hoe loonend het logies binnen de koeta is vernemen wij niet meer. Dat zij dan nog even uitgeschreven uit de in 1912 in De Indische Gids besproken hikajat:

„Aldus de traditie van den Meester der Gemeente, van Mohammed, de Lamp des Geloofs: Al wie overnacht in de versterking één enkelen nacht, — de Heer rekent hem dat aan als duizend andere nachten die hij zou hebben gepasseerd. God lovend en eerbewijzend zonder een oogenblik in te dommelen, plus duizend dagen van streng vasten. Dát — wilt het goed begrijpen! — staat gelijk met één enkelen nacht te verblijven in de „koeta”. Verblijft ge daar langer, dienende de strijders, — zooveel te grooter loon schenkt u de Heer.”

695. bekogelt een doel, opdat gewend en vast worde de hand. In de tweede plaats: tuigt op uw paard en dresseert het, opdat het wenne. Met „werpen” wordt bedoeld „schieten met het geweer”. Voor den strijd tegen de kafir's leere men om vanuit den zadel schietend niet her en der te draaien; leert uw paard zoo, dat ge zult kunnen sabelen, (dus) dat het goed luistere naar uw aanwijzingen.
700. Oefent terwijl ge u voorstelt doende te zijn de kafir's te bestrijden. Zelfs spel kan leiden tot goddelijke belooning. Laten wij toch niet in verzuim zijn! Over onze oorlogsuitrusting is zoo genoeg gezegd; zoo meer, dan zouden los gaan staan de tanden. Van overleveringen en sententies gaf ik maar weinig; ik houd die voor mij; hier moet daar niet te veel van zijn. Zoo ge dat weinige volgt, is het genoeg! waartoe meer dan dit?
705. Nu ga ik het hebben over het bezetten van een versterking. De belooning daarvoor is weergaloos groot. Vroeger heb ik het er al over gehad; nu voeg ik er hier wat aan toe. Vervolg: Zeer verdienstelijk zijn wie een versterking bezetten.¹⁾ Den tekst van de overlevering terzake demonstreer ik niet; den inhoud enkel geef ik weer. Thans meld ik de traditie van den profeet, de woorden van het verhaal terzake vertel ik over.
710. Hoe véle overleveringen des profeets zeggen het: op het strijden langs Godes weg staat hoog loon, groot loon en hooge eer, want God schenkt op den oorlogsdag het paradijs. De tekst van de overlevering mankeert, broeder; ik dicht enkel den inhoud.